KÜLTÜR BAKANLIĞI
HALK KÜLTÜRLERİNİ ARAŞTIRMA VE
GELİŞTİRME GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

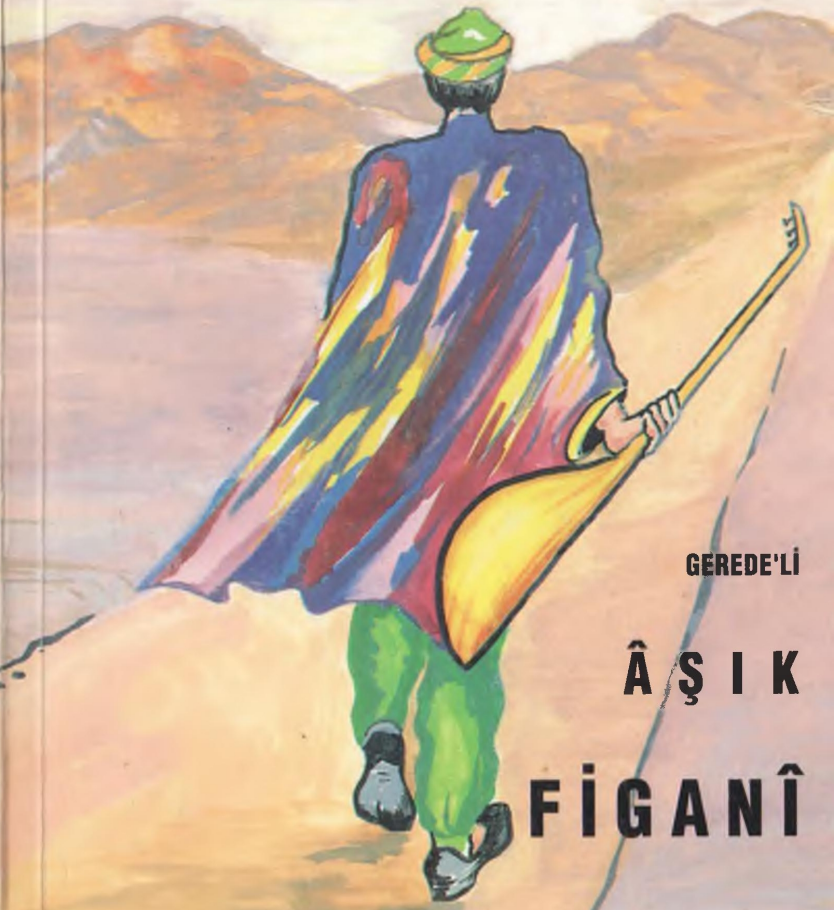

GEREDE'Lİ

Â Ş I K

FİGANÎ

Hazırlayan
HAYRETTİN İVGİN

GEREDE'Lİ
ÂŞIK FİGANÎ

KÜLTÜR BAKANLIĞI YAYINLARI/1615
Hagem Yayınları / 206
Halk Edebiyatı Dizisi / 43

GEREDE'Lİ ÂŞIK FİGANÎ

Hayrettin İVGİN

© KÜLTÜR BAKANLIĞI 1994 - ANKARA
ISBN 975 - 17 - 1203 - 3

Kapak Resmi : **Tülay İLHAN**

KÜLTÜR BAKANLIĞI MİLLÎ KÜTÜPHANE BASIMEVİ
ANKARA - 1994

Okuma aydınlanmanın temel ışığıdır. Bu ışıktan yoksun toplumun çağdaş dünya içinde yeri yoktur.

Bu gerçek yüzyıllardır değişmemiştir. Yönetimlerin kitaptan, okuma ediminden, bireylerin aydınlanmasından korkmasının temel nedeni de budur. Okuyan birey, özgürleşen, kendi içine doğru derinleşen, kendi üstünde başka bir gücün denetimini dışlayan, istemeyen insandır.

Aslında içinde yaşadığımız dönemin en tutarlı yönetim biçimi olan demokrasinin, böylesi toplumlarda işlemesi de işletilmesi de en kolay ve gerçekçi olanıdır. Ne var ki, yönetenler kendi günlük çıkarları için aslında çok daha zor bir yolu denemektedirler. Bireylerin yalnızca kendilerine bağlı olmasını isterlerken ve bunun daha kolay bir yönetme biçimi olduğunu düşünürlerken yanılmaktadırlar. Çünkü öylesi bir toplumu oluşturan kitlelerin belli konular çevresinde yönetilmeleri, birleştirilmeleri çok daha güç olacaktır. O kitleler gerçeği, birileri tarafından doğru olarak söylense de anlamakta ve tanımlamakta güçlük çekeceklerdir. Böylesi bir toplumu yönetmek kolay değil, güç ve sorunlarla doludur.

Türkiye toplumu böylesi bir süreçten geçti. İnsanlarının güdümlü bir siyasal ve kültürel yapılanma içinde tutsak edilmek istendiği dönemleri aşmasını bildik. Fakat, bu yakın tarihimizde, ardımızda sancılar ve sıkıntılar bırakmadığımız anlamına gelmiyor.

Şimdi o dönemi bir daha geriye dönüşü olmayacak bir noktaya itmeye çalışıyoruz. Bu nedenle olduğu kadar içinden geçmekte ol-

duğumuz dönemin temel motiflerini de yakından izlediğimiz, ona zorunlu olduğumuz için kitap-okuma ikilisine ayrı ve özel bir önem veriyoruz.

Kendi içinde özgürleşmiş bireye, bugün her zamankinden çok ihtiyacımız var. Çünkü dünya bir yandan küreselleşirken bir yandan da kitle iletişim araçlarının yoğun ve baskıcı denetimi altında kalmaktadır. İnsanoğlunun artık muhalefet etme olanağı bile elinden alınmaktadır. Çünkü muhalefetin tekil bir yönetime ve tekil bir eyleme yöneldiği dönemler, iletişim araçlarının kitleselliği karşısında geriye itilmekte, adeta yok olmaktadır. Bir başka deyişle öznesiz bir baskı dönemini yaşıyoruz.

Bu dönemi aşabilmek ancak halkın sağlıklı eğitim almış bireylerden oluşmasıyla olanaklıdır. Aydınlaşmış, dünya görüşünü ve istemlerini berraklaştırmış birey, kitle kültürünün baskısından da 'travma'sından da kendisini kurtarabilecektir.

Bunu sağlayacak en temel öğe kitaptır ve gerçekleştirilmesi ancak okumanın damıtılmış tatları ile olasıdır.

Demokrasinin bir yeryüzü yönetimi olmaya doğru gittiği bir dönemde, demokratik bir kültür politikasını temellendirmeye çalıştığımız şu sırada başka bir yaklaşımı benimsememiz olanaksızdır.

Bu nedenle kitap konusunda başlattığımız çabaları, yeni dizilerle, yeni yayıncılık anlayışıyla yeni bir evreye taşıyoruz.

Kitap ile bütünleşecek insanlarımız ve okumanın ışığı ile yıkanacak bilinçlerimiz bu yoldaki çalışmalarımızın en büyük güvencesidir.

D. Fikri Sağlar
Kültür Bakanı

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 7

Gerede'li Âşık Figanî 9
Hayatı 9
Sanatı ve Şiirleri 12

Hece Ölçüsü ile Yazılmış Şiirler 19
11 ve 8 Heceli Şiirler 21
Nasihat Destanı 38

Aruz Ölçüsü ile Yazılmış Şiirler 43
"Mef'ûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün"
Ölçüsü ile Yazılmış Şiirler 45
"Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün"
Ölçüsü ile Yazılmış Şiirler 55
"Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün"
Ölçüsü ile Yazılmış Şiirler 87

Değişik Biçimli Şiirler 133
Şikâyet Dilekçesi 135
Muharrem Ağıdı 137
Kerbelâ Şehidi Hüseyin'e Mersiye 139
Bed'dua 141
Şarkı 142

Figanî'nin Çırağı Cudî'den Üç Deyiş 143

Kaynaklar 149

Şiirlerin İndeksi 153

ÖNSÖZ

Divan ve halk edebiyatımızda "Figanî"ler epeyce vardır. Artvin'in merkeze bağlı Hızarlı köyünde doğmuş ve yetişmiş XIX. yüzyıl şairi Âşık Figanî; XV. yüzyılda II. Beyazıd'ın oğlu Abdullah'ın Divan kâtipliğinde bulunmuş ve idam edilmiş Divan sahibi Karamanî Figanî; XV. yüzyılın son yarısında (? - 1519) gazelleri ile şöhret kazanmış İran Şairi Baba Figanî-i Şirâzî; esas adı Osman olan 1878-1928 yılları arasında yaşamış halk şairi Silleli Âşık Figanî; Trabzon'da doğmuş ve 1532 yılında İstanbul'da ölmüş Ramazan Çelebi adı ile de tanınan divan şairi Figanî bunlardan yalnızca birkaçıdır.

Bu kitapta sözünü etmek istediğimiz Dertli'nin çırağı olup, 1814'de doğduğu 1895 yılında öldüğü tahmin edilen Geredeli Figanî'dir.

1981 yılı içinde, bir okul defterine mürekkepli kalemle ve eski yazıyla yazılmış bir divan elime geçti. Defteri, o yıllarda Kültür Bakanlığı Kültür Merkezleri Dairesi Başkanlığında Dekorasyon Sanatçısı F. Gönül Ayanoğlu bana getirdi. * Gönül Hanım'ın anlattığına göre; apartman komşusu Bolu'da bir bey ölmüş. Ölümünden bir hafta sonra beyin hanımı evde ne kadar kitap ve dosyalar varsa kalorifer kazanında yaktırmış. Çuvallar içinde kalorifer dairesine fersude kağıtlar götürülürken merdiven boşluğuna düşmüş olan bir defteri Gönül hanım bulmuş. Bakmış ki eski yazılı. Belki gerekebilir düşüncesi ile bana getirmek nezaketinde bulundular.

Dehri Dilçin'in *"Edebiyatımızda Atasözleri"* adlı kitabında 27 dörtlükten meydana gelen bir "Nasihat Destanı" vardır. ** Bu destanı her okuduğumda şairi hakkında yani Figanî hakkında hayranlık duyardım. Figanî ile ilgili yaptığım çalışmalarda onunla ilgili yeteri kadar bilgi ve yayımlanmış şiir bulamamıştım.

---

* F. Gönül Ayanoğlu, şimdi Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim-İş Bölümünde Öğretim Görevlisi olarak çalışmaktadır.

** Dehri Dilçin, **Edebiyatımızda Atasözleri**, 1. Kitap, Türk Dil Kurumu, Klişecilik ve Matbaacılık T.A.Ş., İstanbul 1945, s. 8-92

Yayımlanmış ve bilinen şiirlerinin sayısı 15-16'yı geçmiyordu.

Bu defteri bana Değerli Folklorcu İbrahim Aslanoğlu okudu ve yeni yazıya çevirdi. Defterde maalesef hece ölçüsüyle yazılmış 10 şiir var. 92 şiir aruz vezniyle yazılmıştır. Ayrıca defterde Figanî'nin çırağı *Cudî*'nin de aruzlu 3 şiiri bulunmaktadır.

Defterin bundan 50-60 yıl önce yazıldığını sanıyorum. Belki de F. Gönül Ayanoğlu'nun ölen Bolu'lu apartman komşusu tarafından yazılmış olabilir. Belki de Figanî'nin o kaybolan divanını da bu Bolu'lu şahıs buldu. Bir yerlerden emanet aldı ve çizgili okul defterine beğendiklerini yazdı. Belki de bu şiirleri halk ağzından derledi. Bunları bilemiyoruz.

Defterdeki şiirleri okurken şiirlerin birinde.

> **Dertli** üstâdım **Figanî** mahlasım biçareyim,
> Merhamet lütf-i inâyet bendene ihsan buyur

beyti geçince heyecanım arttı. Ve şimdiye kadar ancak 15-16 şiiri bilinen ve yayımlanan Figanî'nin şiirlerini elde etmiş bulunuyordum.

Yaklaşık 10 yıldır Figanî konusunda çalışıyorum. Bu kitap bu 10 yılın bir sonucudur.

Mutluyum ki Figanî'nin şiirlerinin bir bölümünü kaybolmaktan kurtardık. Üzülüyorum ki Figanî'nin şiirlerinin büyük bir bölümünü halâ bilemiyoruz. Belki bu şiirler bir yerlerden günyüzüne çıkar.

Bu çalışmamda bana; Gazi Üniversitesi Bolu Yüksek Okulu Öğretim Görevlisi Dr. İsmail Akyoloğlu, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim-İş Bölümü Öğretim Görevlisi F. Gönül Ayanoğlu, Folklorcu-Yazar Emekli Öğretmen İbrahim Aslanoğlu, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Folklorcu M. Sabri Koz, Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Müdürlüğü Şube Müdürü Ali Abbas Çınar, Araştırmacı-Yazar İ. Gündağ Kayaoğlu, Araştırmacı-Yazar Salih Zeki Kutucuoğlu destek ve yardımcı oldular. Kendilerine ne kadar minnet borcum olduğunu söylemeye kelimeler kafi gelmiyor.

Hayrettin İVGİN
Ankara-1992

GEREDELİ
ÂŞIK FİGANÎ

Hayatı:

Figanî, Geredeli debbağ Mustafa Ağa'nın oğludur. Esas adı Seyyid Ahmet'dir. Gerede'nin Kabiller mahallesinde 1230 H. (1814 M.) yılında dünyaya gelmiştir. Annesi Zeynep Hatun'dan ilk terbiyeyi alan Seyyid Ahmet, kendi mahallesinde bulunan "sübyan mektebi"ndeki Hoca Tahir Efendi'den ilk öğrenimini görmüştür.

Hakkında ilk yazılı kaynak, *"Bolu Vilâyet Salnâmesi"* adlı kitaptır. En gerçekçi bilgiler de bu salnâmededir. [1]

Seyyid Ahmet, büyük bir merakla on yaşından itibaren saz çalmaya başlamıştır. Kendisinde saz şairi olma istidadını gören Aşık Dertli [2] onun saz ve söz ustası olmuş ve ona "Figanî" mahlasını vermiştir.

Bu arada Fatma adında bir kızla evlenmiş, bundan üç kız bir erkek çocuğu olmuştur. Bunlardan ancak biri hayatta kalabilmiştir. Evlât acısı ve içindeki aşk ateşi sebebiyle tam 51 yıl Anadolu, Arabistan ve Irak'ta diyar diyar dolaşmıştır. Özellikle Konya, Halep, Şam, Bağdat, Basra, Ankara ve Kastamonu şehirlerini gezmiştir. Ancak daha çok Bolu, Bartın, Ereğli, Devrek, Safranbolu, Kastamonu, Çerkeş, Çankırı (Kengiri), Mudurnu ve İzmit gibi yerlerde çeşitli defalar bulunmuş, âşıklık mesleğini buralarda icra etmiştir.

Figanî, rind meşreb olup laûbalî tabiatlı, işretperest bir in-

---

[1] **Bolu Vilayet Salnâmesi,** 1921-1922, s. 591-595.

[2] **Dertli:** 1722 yılında Bolu İli Gerede İlçesine bağlı Şahnalar köyünde doğdu. 1845 yılında Ankara'da öldü. Halk edebiyatımızın ünlü şairlerindendir.

sandır. Sarhoş dolaşır, sözünü esirgemez, her gördüğü güzele ilân-ı aşk eder, çeşitli münâsebetsizlikler yapardı. [3]

Bu sebeple kendisinin bazen geldiği gibi gönderilmesi, belediye aracılığıyla bir hayvan tutularak şehirden kovulması olayı oldukça fazladır. [4]

Karadeniz Ereğlisi'nde iken Meclis İdare Âzâsı'ndan bir şahıs kendisini evine davet etmiş, ancak sarhoşlukla bu adamın evinde bazı münasebetsizlikte bulunmuştur. Evin sahibi kendisini pencereden aşağı atmış, Figanî'nin ayağı kırılmıştır. Bu halde Bolu'ya gelmiş, adamı Mutasarrıfa şikayet etmiştir. Ancak adam nüfuzlu olduğu için bir netice alamamıştır. Ancak, adamı, bir manzum şikayetnâme ile Kastamonu Valisi Abdurrahman Paşa'ya şikayet etmiş, ceza almasını sağlamıştır. [5] Bu şiir kitabımızın sayfalan arasında bulunmaktadır.

Figanî'nin Efe adında Gerede eşrafından birisiyle arası açılmış. Kör Salih Ağa adıyla anılan ve bir gözü kör olan bu adama yaptığı hakaret çok büyüktür. Bir gün çarşıda bulduğu iki gözü kör bir köpeğin boynuna ip geçirerek Ağanın önünden geçerken ekmeği köpeğe atar ve devamlı olarak; "Kör köpek, Gerede'yi yedin doymadın, Bolu'yu yedin doymadın, gözünü toprak doyursun. Al bu ekmeği de ye, doy!" demiştir. [6]

Figanî bir gün boynuna bir ip geçirerek yular yapar ve bir dellal bularak "Al şu kırk parayı beni gezdir. Haraç mezat et. Bakalım ben kaç paralık adamım?" der. Dellâl bunu gezdirir. Boşboğaz adamın birisi onbeş kuruş pey ileri sürer. Sonuçta hiç kimse artırmadığından mezat bu adamın üzerinde kalır. Adam kahvede otururken gider ayaklarının dibine çömelir. "Ben senin kölenim azat kabul etmem. Bana ölene kadar bakacaksın" der. Bir müddet kendisini bu adama geçindirir. [7]

Bolu'ya civar olan bir yerde bir Kadı varmış. Şairleri çok

---

3 Sadi Yaver Ataman, **Anadolu Halk Sazları Yerli Muzikciler ve Halk Musiki Karakterleri**, Burhanettin Matbaası, İstanbul 1938, s. 38-42.

4 **Âşık Dertli -Hayatı, Divanı-**, Cami'i ve Musahhihi Çankırılı Ahmet Talat, Bolu Vilayet Matbaası 1928, s. 162-165.

5 Şadi Varlık, **"Geredeli Âşık Figanî'nin Manzum Şikâyet Dilekçesi"**, Abant Dergisi, Yıl: 2, Sayı: 12, Kasım-Aralık 1946, s. 6-7.

6 Çankırılı Ahmet Talat, **Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev'i**, İstanbul Devlet Matbaası, 1928, s. 177.

7 Ahmet Kutsi [Tecer], **"Dertli/Figanî"**, **Halk Bilgisi Haberleri**, Yıl: 1, Sayı: 3, Ocak 1930, s. 3-7.

severmiş. Meclisine daima Figanî'yi çağırırmış. Onun kıyafetini düzeltir, elbise, para verir, karnını doyururmuş. Hattâ, onun ufak tefek laûbaliliklerini hoş görür, sofrasında şarap ve rakı içmesine de müsâmaha edermiş. Figanî, bu düzenli hayatı pek sevmez, kahvehânelerde kadıyı kötülemeye başlarmış. Bazıları demiş ki "Canım ayıp değil mi? Sofrasında yemek yediğin bir zat hakkında böyle hicvedilir mi?" O da "Ben köpek değilim ki ekmek kadrini bileyim. Ben nzkımı yiyorum" dermiş. [8]

Ahmet Kutsi Tecer'in babası 1880 yıllarında Bolu'da bulunduğu için Figanî'yi tanımış. Onun tarifine göre Figanî; iriyarı, saçı sakalı uzun, göğsü çıplak, kıyafeti derbeder, gözleri keskin bakışlı, sesi tok, lâubali tavırlı imiş. Fakir bir hayat sürermiş, fakat kimseden dilenmezmiş. Birisinden para isterse mutlaka bir fakire yardım için alırmış. Zalimleri, mütegallibeleri, muhtekir esnafı hicvetmekten çekinmemiş. Hatta sokaklarda;

Fukara kalbine her kim dokuna
Dokuna sinesi Allah okuna

diye bağırırmış. Yaz kış pejmürde dolaşır ama kendisine verilen şeyleri kabul etmezmiş. Çok esnaf ondan para almazmış. Kahveyi çok severmiş. Ancak her zaman içmezmiş. Fakat canı istediği zaman 40-50 fincan içermiş. [9]

Kendisinin Halvetî tarikatına mensup olduğu söylenmektedir. Ve bazılarına göre keramet ve velâyet sahibi imiş. Safranbolu'da bulunduğu sıralarda (1287 - 1288), bağlarda Kâtipoğlu'nun kahvesinde yapılan âşık duruşmalarında karşısındakileri mat eden Figanî'ye her gün ayrı evlerden yemek getirilirmiş. Bir gün canı bulgur pilâvı istemiş. Bunu yanındakilere söylemiş, ama gelen yemekler başka çeşitmiş. Kendisine hizmet eden kahveci çırağına "Şu sahanı al, filân eve git. Orada bugün bulgur pilâvı pişirdiler, bana biraz getir" diyerek keramet göstermiş. Buna benzer kerametler isnat edilir Figanî'ye. [10]

Zamanın pek çok âşığı ile atışmış, onlarla tanışmıştır. Figanî için pek çok lâtifeler de söylenir. Meselâ; Bursa'da saz çaldıran

8 Ahmet Kutsi, a.g.y., s. 5
9 Ahmet Kutsi, a.g.y., s. 4
10 Sadi Yaver Ataman, a.g.e., s. 38-42.

bir aşığın "Bizim pirimiz kimdir?" sorusuna karşı, "Kastamonu'da Hacı Kendir Efendi" diyerek ellerinden kurtuluşu anlatılmaktadır.

Üsküdar'da bir kahvehânede, duvara muamma asmışlar. Duvardaki muammayı okuyan Figanî, doğrudan kahvehanenin içindeki kuyuya yürümüş. Çünkü muammanın cevabı "kuyu" imiş. Kahvehanedekiler "İhtiyar nereye? Kuyuya düşersin" deyince Figanî şu cevabı vermiş: "Muamma kuyuya düşmüş çıkaracağım."

Sağ ayağının topuğunda çıkan bir yara sebebiyle -herhalde kanser olmalı- 1311 H. (1895) yılında ölmüştür.

Sanatı ve Şiirleri :

Figanî, millî vezin heceyle yazdığı şiirlerinde çok başarılı olmuştur. Ancak, aruzla yazdıkları orta seviyededir.

Sadi Yaver Ataman [11] ve Bolu Vilâyet Salnâmesi [12] Figanî'nin matbu divanı olduğunu söylemektedir. Ancak, taş baskısı olduğunu zannettiğim bu divanı bulamadım. Zaten basılıp basılmadığı da şüphelidir.

Çankırılı Âşık Osman Pinhanî, Figanî'nin el yazması divanını âşığın kendisinde görmüş. Çankırılı Hacı İmamoğlu İsmail Ağa, İnebolu ile Kastamonu arasında geçen araba yolculuğuna ait araba kirasını veremeyen bir ihtiyarın rehin olarak kendisine bir kitap bıraktığını, fakat daha sonra rehini kurtarmak için gelmeyen bu şahsın Âşık Figanî, yazma kitabın ise Figanî'ye ait divan olduğunu Dehri Dilçin'e söylemiştir. Daha sonra İsmail Ağa, bu divanı Bolu'da çaldırmıştır.[13]

Figanî'nin kızında bulunan bazı evrak-ı metrukenin kızı tarafından yakıldığı da söylenir. Çerkeşli olan bir meraklı Hafidi Yakup Efendi'de toplanmış şiirleri bulunduğu 1928 yılında Ahmet Talat tarafından ifade edilmiştir.[14]

---

11 Sadi Yaver Ataman, a.g.e., s. 38.

12 Bolu Vilayet Salnâmesi, s. 592.

13 Dehri Dilçin, Edebiyatımızda Atasözleri 1. Kitap, TDK., Klişecilik ve Matbaacılık T.A.Ş., İstanbul 1945, s. 88.

14 Âşık Dertli -Hayatı, Divanı-, s. 163.

Figanî'nin şiirleri çok az yayımlanmıştır. 1921-1922'de Bolu Vilâyet Salnâmesi'nde;

Kısmet olur şu Bartın'da kalırsam
Huzurunda kul olduğum görürsem
Figanî ismiyle burda ölürsem
Elinle mezarım kazdır efendim.

dörtlüğü ile,

Gel verdiciğin ahde ile ikrar de kadim ol
Nasibini al bab-ı tevekkülde mukim ol

diye başlayan aruzlu şiiri vardır [15]

Sadi Yaver Ataman'ın 1938'de yayımladığı *Anadolu Halk Sazları* adlı kitabında [16] Figanî'nin;

Bu bir ince sözdür söylenir ezel
Dilber akçe ister söylemez gazel
Zenginee âşıkı bulunca güzel
Züğürdü dağlara salması vardır.

diye başlayan bozlakı,

Gülü mahbubu zibasın öter bülbüllerin terzi
Açılmış gül yüzünde her çiçekten güllerin terzi

diye başlayan ve,

Beni rüsvâyı âlem zemme şeyân etti sarhoşluk
Aklımı başımdan aldı perişan etti sarhoşluk

beytiyle başlayan aruzlu şiirleri yayımlanmıştır. Aynı şiirler Sadi Yaver Ataman'ın 1934'de Bartın Gazetesi'nde yayımladığı yazılarda da yayımlanmıştır. [17]

Dehri Dilçin'in *Edebiyatımızda Atasözleri* adlı kitabında ise,

---

15 **Bolu Vilayet Salnâmesi**, s. 594.

16 Sadi Yaver Ataman, **a.g.e.**, s. 38-42.

17 Sadi Yaver Ataman, **"Anadolu Halk Sazları ve Yerli Musikiciler"**, Bartın Gazetesi, Sayı: 470, 7 Teşrinisani 1934, s. 3.

Erenler pendini güşeyle cânâ
Akil doğru sözü arar demişler
"Men aref" bağını kıldınsa me'vâ
Senin içün her dem bahar demişler

diye başlayan 27 dörtlükten meydana gelen "Nasihat Destanı" yayımlanmıştır. [18] Bu destanın XVIII. yüzyıl âşıklarından ressam Levnî'nin aynı addaki destanına söylenmiş bir nazire olduğu, Geredeli Figanî'ye ait olup olmadığının kesin olarak bilinmediği *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*'nde yazılıdır. [19]

Folklorcu Mahmut Işıtman'ın Türk Folklor Araştırmaları Dergisi'nin bir sayısında; [20]

Beğenip geymezsin gül ü pirheni
Geyersin eğnine çul yavaş yavaş
Ey gönül bu aşkla bu sevda seni
Eder muhannete kul yavaş yavaş

dörtlüğüyle başlayan çok güzel bir şiiri yayımlanmıştır.

Seyit Kemal Karaalioğlu'nun hazırladığı Resimli Motifli Türk Edebiyatı Tarihi'nin 1. cildinde,[21]

Gülmedim dünyaya geldim gelcli
Ne kara yazılı garip başım var
Ben kendimi bilip aklım ercli
Akar gözlerimden kanlı yaşım var

dörtlüğüylc başlayan bir şiiri de yer almaktadır. Seyit Kemal Karaalioğlu, Figanî'nin doğum tarihini 1815, ölüm tarihini 1896

---

18 Dehri Dilçin, a.g.e., s. 88.

19 **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (Devirler/Eserler/Terimler)**, Cilt: 3, Dergah Yayınları İstanbul 1979, s. 224.

20 Mahmut Işıtman, "Deyiş ve Deyişat", **Türk Folklor Araştırmaları**, Yıl 29, Sayı: 346, Mayıs 1978, s. 8334.

21 Seyit Kemal Karaalioglu, **Resimli Motifli Türk Edebiyatı Tarihi I (Başlangıçtan Tanzimata)**, Genişletilmiş II. basım, İnkılâp ve Aka Kitapevleri Koll. Şti., İstanbul 1980, s. 564.

olarak göstermektedir.

Bu tarihleri Karaalioğlu nereden buldu, hangi kaynaklara dayandırıyor bilemiyorum.

Şemseddin Kutlu'nun 1979'da yayımlanan 2 ciltlik *"Aşık Dertli"* adlı kitabın 2. cildinin sonunda Figanî'ye ait 2 koşma, 1 semai ve 1 kalenderi bulunuyor [22]

İrfan Ünver Nasrattınoğlu'nun bir tebliğinde Figanî'ye ait olduğunu sandığı;

Dilber atma gamzen okun
Tâ tenimden cane geçti
Tîğ-ı müjgânını sakın
Sinem üzre kane geçti

diye başlayan koşma ile,

Girîftâr olasın benden beter efkâra inşallah

diye başlayan aruzlu şiirleri yayımlanmıştır. [23]

M. Şakir Ülkütaşır'ın 1936'da yayımladığı *"Halk Edebiyatı"* adlı yazıda

Kâmil olan kelâmından bellidir
Lisanından hata sadır olur mu?
Mümin olan cemalinden bellidir
Rıza kapısından zacir olur mu?

diye başlayan koşma ile,

Üç elli dört elli geldi geçiyor
İkbalin kevkebi utmadı gitti

diye başlayan koşma yayımlanmıştır. [24]

---

22 Şemseddin Kutlu, **Şair Dertli, II. Cilt, Tercüman 1001 Temel Eser: 134, Kervan Kitapçılık Basımevi, İstanbul 1979, s. 325-327.**

23 İrfan Ünver Nasrattınoğlu, **"Sofya'da Bulunan Bir Cönkte Yer Alan Dertli ve Bolu'lu Diğer Üç Ozan"**, Bolu İli Halk Edebiyatı Sempozyumu (2-4 Mayıs 1986 Bolu), Kemal Matbaası, Bolu 1987, s. 55-56.

24 M. Şakir Ülkütaşır, **"Halk Edebiyatı"** Yeni Türk Mecmuası, Yıl: 4, Sayı: 37, İkinci Kânun

Aynı koşmaları 1934'de Ülkütaşır, Bartın Gazetesi'nde de yayımlamıştı. [25]

Âşık Figanî ile ilgili olarak 1986 yılında Bolu'da düzenlenen "Bolu İli Halk Edebiyatı Sempozyumu'nda" bir tebliğ sundum. Bu tebliğimde Figanî'nin hayatını derli toplu olarak yazdım ve 10 şiirini yayımladım.[26] Daha sonra değişik 9 şiirini de katarak aynı yazıyı 1986 yılı içinde *"Halk Kültürü"* adlı kitapta yayımladım [27]

Âşık Figanî ile ilgili bir birikim olduğu düşüncesi ile *"Türk Folklor Araştırmaları - 1989"* adlı ciltte bir bibliyografya yayımladım. Bu bibliyografyada âşığımız ile ilgili değişik 3 şiir ve kısa hayatını yayımladım. [28]

Önsözde sözünü ettiğimiz defterde yazılı şiirlerin Figanî'nin son yıllarına ait şiirler olduğunu zannetmekteyim. Çünkü aruzlu şiirlerinin birinde,

> **Figanî** kurduğun hep mal-ı hülyadır senin aya
> Hacil geçirdin ömrün seksen sene bâdı hevalarla

demektedir.

Ayrıca; Figanî yaptırılan bir kahvehane için şiir yazmıştır. Bu şiirinde,

> Besmeleyle başladık biz üçyüz beşte yapmağa
> Pek güzel âb ü havâsı bir müferrih hoş mekân

diyor. Kahvehaneyi yapmağa, 1305 yılında, yani 1889'da başladıklarını ifade ediyor. Bu da bulduğumuz defterdeki şiirlerin, onun ömrünün son demlerinde yazdığı şiirler olduğunu göstermektedir.

Diğer şiirlerde de hep felekten hastalıktan bahsedilmekte, şikâyet ve pişmanlık duyguları yansıtılmaktadır.

1936, s. 38-48.

25 M. Şakir, **"Halk Edebiyatı Örnekleri"** Bartın Gazetesi, Sayı: 464, 26 Eylül 1934, s. 2.

26 Hayrettin İvgin, **"Dertli'nin Çırağı Âşık Figanî'nin Yeni Bulunan Şiirleri"**, Bolu İli Halk Edebiyatı Sempozyumu (2-4 Mayıs 1986) Bildirileri. Bolu İli Kalkınma ve Tanıtma Vakfı Yayınları: 1, Kemal Matbaası, Bolu 1987, s. 60-65.

27 Hayrettin İvgin, **"Dertli'nin Çırağı Âşık Figanî'nin Yeni Bulunan Şiirleri"**, Halk Kültürü 1985/3-4, Gümüş Basımevi, İstanbul 1986, s. 117-126.

28 Hayrettin İvgin, **"Geredeli Âşık Figanî Bibliyografyası"**, Türk Folkloru Araştırmaları 1989. Kültür Bakanlığı MİFAD Başkanlığı Yayınları: 114, Ankara 1989, s. 163-169

Bulduğumuz şiirlerle birlikte bu kitapta, hece ölçüsüyle yazılmış 17 şiir, 1 destan ve aruz ölçüsüyle yazılmış 93 şiir yer almaktadır.

Kitapta Figanî'nin hece ölçüsüyle yazılmış 17 şiirinden 1 tanesi 8'li, diğerleri 11'lidir. Aruz ölçüsüyle olan şiirlerin hepsi de uzun kalıplarla yazılmıştır. Ve genellikle düz kalıplar kullanılmıştır. **"Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün"** kalıbıyla 48 şiir, **"Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün"** kalıbıyla 35 şiir bulunuyor. Karışık kalıp olarak yalnızca **"Mef'ûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün"** ölçüsü ile şiir bulunuyor ve bunların sayısı yalnızca 10'dur.

Geredeli Âşık Figanî, Âşık Dertli'nin en sevdiği bir çırağıdır. Hiç bir usta çırağı için şiir yazmamıştır. Ama Dertli, Figanî'nin adının geçtiği ve ona armağan ettiği şiir yazmıştır. Bu koşmayı önemi nedeniyle buraya yazıyorum. [29]

KOŞMA

Hasret-i kaddinle gurbet illerde
Geçmededir vakt ü zamanım benim
Gâhi beyâbanda, gâhi çöllerde
Kesilmiştir tâb ü tüvânım benim.

Böyle ayrılığa kör olsun sebep
Fedâdır uğruna ser ü cânım hep
"Yâ perî..." esmâsın çeksem rûz ü şeb
Gelmez m'ola kaşı kemânım benim?

Fesâhat yolunda çok çektim emek
Revâ mı biz ânı yâdlara vermek?
"Nerde kaldı DERTLİ dedem" diyerek
Aceb sorar m'ola Figan'ım benim?..

---

29 Şemseddin Kutlu, Şair Dertli, Cilt II, Tercüman 1001 Temel Eser: 134, Kervan Kitapçılık Basın Sanayı ve Ticaret A.Ş., İstanbul 1979, s. 79.

Figanî'nin de yetiştirdiği pek çok çırağı bulunuyor. Bunlardan birisi Âşık Naili (1878-1929) ve onun da çırağı Âşık Yorgansız Hakkı Baba (1895?1964)'dır. Ama Cudi adlı bir çırağı daha olduğunu, bulduğumuz defterden öğrendik. Bu kitabın sonuna çırağı Cudi'nin 3 şiiri de eklenmiştir.

HECE ÖLÇÜSÜ İLE YAZILMIŞ ŞİİRLER

1

Ey gönül aklını başına cem et
Dünyada ukbada ticaret eyle
Cihan zıll-ı hayâl derdine em et
Ölmeden öl kabrin ziyaret eyle

Dost derdine düşüp sinesi çâk ol
Sür yüzün yerlere hâk ile hâk ol
Súretin gözetme sîretin pâk ol
İçerden içeri taharet eyle

FİGANÎ âlemde tab'ı halîm ol
Mesaini fark et âdem fehim ol
Vicdanını gözet kalb-i selim ol
Fîlin günahına kefalet eyle

2

Bezm-i muhabbette lezzet arayan
İşitip her sözü aldırmamalı
Kemâl-i kadrinde rif'at arayan
Kimseyi zemmedip daldırmamalı.

Er odur ki er merkezin bilmeli
Kendin fehmeyleyip özün bilmeli
Olduğu mecliste sözün bilmeli
Cevherini taşa çaldırmamalı.

FİGANÎ âlemi seyran demişler
Bu dünyanın sonu virân demişler
"El hayâü min'el-imân" demişler
Hicab perdesini kaldırmamalı.

3

Dilber atma gamzen okun
Tâ tenimden cane geçti
Tığ-ı müjgânını sakın
Sînem üzre kane geçti

Kâkülün kavs-i anber
Benzer giysûların ejder
Devşir zülüflerin dilber
Dökülüp gerdane geçti

Aklımı başımdan aldın
Ser'imi sevdaya saldın
Bağ-ı ruhsarında virdin
Açılmış gülşane geçti

Şüphesiz bir melek sima
Yeryüzünde olmuş peydâ
Hüsnün güzellikte yekta
Yusuf'u Kenane geçti

Didim ki ey kerem kâni
Yeter ceyreyledin beni
FİGANÎ ahı giryani
Çıkup âsumane geçti.

4

Üç elli dört elli geldi geçiyor
İkbalin kevkebi utmadı (?) gitti
.....
.....*

Şu dünyaya geldim çileler çektim
Beyhude yerlere çok tohum ektim
Gönül gülşanına fideler diktim
Ne hikmet meyvası bitmedi gitti.

Kavun ektim muhtaç oldum kelleğe
FİGANİ'yim durdum Hakka dileğe
Kaderimce çok yalvardım felleğe
İnat etti sözüm tutmadı gitti.

* Noktalı yerler okunamamıştır.

5

Diyar-ı gurbette ömrüm hayf ettin
Beni taştan taşa çaldın ey felek
Hasret dağlarıyla canıma yettin
Ateş-i hicrana saldın ey felek

Nic'oldu bu kadar ekrem-i server
Hamza sahip-zaman Rüstem-i ejder
Süleyman-ı Nuşirevan İskender
Topundan intikam aldın ey felek

Dağdağaya saldın devr-i zamanı
Batırdın zemine çok kahramanı
Dalâlette koydun Âşık **FİGANİ**
Sen de dalâlette kaldın ey felek

6

Şunda üç dilbere gönül düşürdüm,
Biri esmer biri beyaz biri al,
Pervaneler gibi ciğer bişürdüm
İkisi gül sümbül biri dal.

Birinin cemali bedirlenmiş ay
Birinin kaşları kurulu ok yay
Birinin benleri aklım aldı hay
Biri Behram biri Hamza biri Zal.

Birinin rûyleri gülşen-i ziynet
Biri vişne kiraz kevser-i şerbet
Biri hakikatte meyva-i cennet
Biri halib biri sükker biri bal.

Boy bos yosma fidan üçü bir akran
Nazardan saklasın Hazret-i Sübhan
Hak-i pâylerinde **FİGANÎ** kurban
Onlar can almağa olmuş kabzimal.

7

Senden bana cefa olmaz hünkârım
Senin ettiklerin nazdır efendim
Sensin bu âlemde devlet-i vârım
Sana bu edalar azdır efendim

Kerem eyle girme benim kanıma
Hizmetkâr olayım sen sultanıma
İstersen bir lâle tak gerdanıma
İratsız kul deyü gezdir efendim

Kıyamette yakandadır ellerim
Huzurunda asla dönmez dillerim
Kendi elin ile bu gazellerim
Altun hat misk ile yazdır efendim

Kısmet olup şu Bartın'da kalırsam
Huzurunda kul olduğum bilirsem
FİGANİ ismiyle şunda kalırsam
Elinle mezarım kazdır efendim

8

Nazlı yâre halim ifade eyledim
Kaş edip hışm ile baktı sevdiğim
Geçip karşısında feryat eyledim
Kemendin boynuma taktı sevdiğim

Bana rahm etmedi nazlı didarım
Zerrece kalmadı sabra kararım
Tutuştu vücudum söyünmez nârım
Çaresiz ateşe yaktı sevdiğim

FİGANÎ neylesin bu sevda ile
Nic'olur ahvalim bîvefa ile
Bir buse bahşetti bin cefa ile
Onu da başıma kaktı sevdiğim

9

Nazlı dilber düştüm hâkipayine
Huzurunda iki yüzüm yerde ben
Bir merhamet eyle akl-ı zayie
Duçar oldum çaresi yok derde ben

Sana her veçhile öz canım dedim
Her derdime derman Lokman'ım dedim
Nazargâhım şâhım sultanım dedim
Minnet etmem senden başka ferde ben

FİGANİ kul sana lâyık ararsan
Cemâl-ı pâkine yanık ararsan
Yolunda can veren sadık ararsan
Yazılmış defterinde serde ben

10

Evvel özün sözün bilmeyen âdem
İtibarı rezaleti ne bilsin
Bunları bilmeyen cahildir mâdem
Namus gayret hacaleti ne bilsin

Hakkı bilmez inat eder daima
Her sözünde ifsat eder daima
Muannitlik icat eder daima
Südü bozuk kemalâtı ne bilsin

Ey **FİGANÎ** ne halettir derseler
Asıl nesil cibilliyet sorsalar
Sonradan görmüşe üç tuğ verseler
Görgeneksiz adaleti ne bilsin

11

Tahrir mektebinde bir güzel gördüm
Pâyesin izzette yektâ yazarlar
Nasıl zât-ı şerîf, aslına erdim
Saadette ol bî hemtâ yazarlar.

Ancak budur mahbublara sergerde
Nâz ü nezakette peyrev her yerde
Âşıklar âh eder gördüğü yerde
Şeftalisin derde şifa yazarlar.

Görmedim sen gibi şûh-ı cihânı
Emsâlin bulunmaz Yusuf-ı Sâni
İsmin beyân etme âşık **FİGANÎ**
İmzalarda (ayın, mim, râ) yazarlar.

12

Gülmedim dünyaya geldim gelcli
Ne kara yazılı garip başım var
Ben kendimi bilip aklım ereli
Akar gözlerimden kanlı yaşım var.

Ezelden talihim böyle çalınmış
Anasır gömleğim gamdan alınmış
Rahm-i maderimden temel çatılmış
Sanmayın sonradan benim aşım var.

Fakir zahmetinden yaram sızılar
Talihim benim işte bu yazılar
Yiyecek istiyor evde kuzular
Bir iki üç tane kalemkaşım var.

Yalnız biçare hasret kalırsam
Ecel şerbetinden lezzet alırsam
FİGÂNÎ'yim gurbet elde ölürsem
Tarihi belirsiz mezar taşım var.

13

Neyleyüp ağlarsın ey deli gönül
Elbet ağlamanın gülmesi vardır
Adüvve intikam kalır mı sandın
Kişi ettiğini bulması vardır

Bu bir ince sözdür söylenir ezel
Dilber akça ister söylenmez gazel
Zenginee âşıkı bulunca güzel
Züğürdü dağlara salması vardır

Bu bir ince sözdür inceden ince
Bülbül feryad eder gülü görünce
Bir güzelin kendi gönlü olunca
Eşini arayıp bulması vardır

Ey **FİGANÎ** kendini yorma sakın
Her dem adüvlerin ölmesi yakın
Her yüze güleni dost sanma sakın
Herkesin bir yüze gülmesi vardır

14

Bu âlemde uymaz gönül gönüle
Her gönülde gûna gûna hal olur
Eğer âkil isen değme gönüle
Gönüle dokunan payimal olur

Dâna olan dönmez ikrar yolundan
Kem kelâm çıkar mı kâmil dilinden
Kötü söz kalp akçe nice lebinden
Sonra varır sahibine mal olur

Er olana lâzım olan hoş haldir
Nazar kıl gözünden perdeyi kaldır
Fikreyle **FİGANÎ** âlem hayaldir
Elbet bir kemalde bir zeval olur

15

Ömrüm âhir oldu gurbette Mevlâ
Ruhuma verdiğin himmete şükür
Kûşe-i hanlarda bî-kesim amma
Tecelli babında hikmete şükür

Bir hayır amel yok pür günahkârım
Gufran-ı Gafur'dur gani settarım
Âdem halkeylemiş perverdigâr'ım
Bizlere verdiğin nimete şükür

Kudretinden bizi bina eylemiş
Aklı fikri hayır ata eylemiş
Kur'an aziminde sena eylemiş
Vel kadd-i keremna âyete şükür

FİGANÎ ismiyle bab-ı gafilette
Gâhi sefahatte gâhi mihnette
Hemi elemlerle dam-ı gurbette
Sabr-ı kanaatle vahdete şükür

16

Kâmil olan kelâmından bellidir
Lisanından hata sâdır olur mu
Mümin olan cemalinden bellidir
Rıza kapusunda zacir olur mu

Aslı mülevvesi ahkâma koysan
Harir atlas güzel endama koysan
Acaib bir kelpi hamama koysan
Bin kerre yıkanmakla tahir olur mu

Mürşid-i kâmilden destur almayan
Ey **FİGANİ** Hak yoluna gitmeyen
Üstad-ı kâmile hizmet etmeyen
Feraiz bilmekle şair olur mu

17

Beğenip geymezsin gül-ü pirheni
Giyersin eğnine çul yavaş yavaş
Ey gönül bu aşkla bu sevda seni
Eder muhanete kul yavaş yavaş

Gönül geçe nasihatla her demin
Muhanet babına basma kademin
Emsaliyle konuşmayan adamın
Olur altın ismi pul yavaş yavaş

Soyunup libası gezdim üryanî
Yedi iklim çar köşe-i devranî
Yılın vakti geçti **BABA FİGANÎ**
Ara kısmetini bul yavaş yavaş

NASİHAT DESTANI

18

Erenler pendini gûşeyle cânâ
Aakil doğru sözü arar demişler
"Men aref" bağını kıldınsa me'vâ
Senin içün her dem bahar demişler

İnsan isen olma nefsine esir
Nefsini kendine kul et, ol emir
Kişi bu dünyaya bir kerre gelir
Gidenler dönmedi tekrar demişler

Doğru söz istersen budur sağı
Gözünden kaçırma dâmı, duzağı
Fursatı fevtetme geçirme çağı
Kuş budağa bir kez konar demişler

Ferdâ içün merak eyleme ey dil
Hazret-i Allahur rızkına kefil
Geceler kunnacı olur iyi bil
Gün doğmadan neler doğar demişler

İkrarından dönmez er olan bir er
And içme er isen bir sözün yeter
Biri yapar, binin günahı gider
Küçük işler, büyük kayar demişler

Selâmet istiyen girmez savaşa
Yazılanlar elbet gelirmiş başa
Eş gerektir işe, iş gerek aşa
Çorak yerde bitmez mantar demişler

Çok zaman gün bulut içinde kalmaz
Derler bunalıp da hiç adam olmaz
Altun yere düşmeyinen pul olmaz
Er düştüğü yerden kalkar demişler

"Nahnü Kasemnâ"dan atılınca ok
Kimine az düşmüş, kimisine çok
Kimisi aç yatar, kimin karnı tok
Kimi doğrar, kimi basar demişler

Kimi vardır elleri gül döşürür
Kimi vardır külde gömeç pişirir
Danışmıyan düzde yolun şaşırır
Danışan dağları aşar demişler

Kimin ters giderse bir zaman işi
Muhallebi yerken kırılır dişi
Yoğurdu yumrukla yiyen bir kişi
Sonra avucunu yalar demişler

Bu eski meseldir söylenir gerçek
Takdire zevâl var, tedbir de gerek
Karpuz kesmek ile soğumaz yürek
Susalığı kandırmaz kar demişler

Şu kahpe felekten murat alınmaz
Yalancı dünyada ebet kalınmaz
Malı olmıyanın dostu bulunmaz
Çaylar denizlere akar demişler

Bahtından ağlama terket figânı
Bulunur her derdin emi, dermanı
Aşk ağlatır, dert söyletir insanı
Öz ağlarsa göz de ağlar demişler

Dinle bu pendimi arama müftü
Çalışmazsan yudan son ucu zifti
Sapandan ibret al, o sürer çifti
İşliyen demirler ışlar demişler

Âşıklara saz, söz, çok lâf gerektir
Ekincilere de esnaf gerektir
Esnafa da biraz insaf gerektir
Bal tutan parmağın yalar demişler

Fayda çıkmaz şekerinden şabından
Kıyâmette yedilirsin ipinden
Fukarayı boş döndürme kapından
Karışık çok kazâ savar demişler

Tanrıdan gelene dersen eyvallah
Dâreynde elbet bulursun felâh
Tek nâmerde muhtaç etmesin Allah
Yal yedirse başa kakar demişler

Âdemle Havvâdır aslımız ey can
Ocaktan terbiye görmeli insan
Kurttan kuzu doğmaz, kerkezden şahan
Toy olmaz uçsa da çunkar demişler

İl için ateşe yakma sen başın
İnanma kimseye olsa kardaşın
Takdirinde varsa bir garip kuşun
Yuvasını Allah yapar demişler

Sen sen ol kimseye eyleme hiyle
Hiyleye uğrarsın çekersin çile
Korkunun faydası yoktur ecele
Ecel bir gün câmın sunar demişler

Kişiyi gösteren kişinin eşi
İşin, eşin bilen başmakçı başı
Obaya üşürür kurt ile kuşu
Ümmeyi bilmeyen çomar demişler

Ayağına bir taş dokunsa eğer
Haktan bil, Haktandır bütün hayr ü şer
Her günc aybını örter, setreder
Tanrının bir adı Settar demişler

Garipleri gözet bağrı taş olma
Cıvan-mert ol, nekeslere eş olma
Uğursuz kişiyle arkadaş olma
Kuru yanında yaş yanar demişler

Edepsizin hicap olmaz yüzünde
Muhanetin sebat yoktur sözünde
Koskoca merteği görmez gözünde
İl gözünde çör çöp arar demişler

Âlemi kör, sersem sanırsın eğer
Kendi körlüğünü bilmezsin meğer
Bir bakışta miktarını fark eder
Herkesin belinde kantar demişler

Yolunca yap imeceyi, geziği
Sıranı gözetle bozma diziyi
Sürüden ayrılan körpe kuzuyu
Ya kurt kapar, ya kuş kapar demişler

FİGANİ pendimi yabana atma
Rey senin ister tut, istersen tutma
Eğer ârif isen sözü uzatma
Südsüz inek durmaz malar demişler

ARUZ ÖLÇÜSÜ İLE YAZILMIŞ ŞİİRLER

"Mef'ûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün" Ölçüsü ile Yazılmış Şiirler

19

Ey âli cenap bendeni iğvaya bırakma
Divane kılup hicr ile sahraya bırakma

Sır eyle bizim sırrımız ağyare duyurma
Dilden dile ben bendeni ortaya bırakma

Davamızı gel koyma bizim ruz-i cezaya
Yazık sana ol demdeki icraya bırakma

Can almağa kastin var ise canıma minnet
Canım senin al bari de ferdaya bırakma

Sürsün yüzünü payine yüz yerde **FİGANÎ**
Cevr oklarını sine-i uryana bırakma

20

Ey dil kapulansan sıdk ile bab-ı rızaya
Kail ola bil Hak'tan gelecek türlü kazaya

Muhkemce sarıl bab-ı tevekkülde karar et
Gûş eyle sözüm âkil isen düşme cezaya

Nefs ile gurur eyleme sen sivri belâya
Düz yerde sakın uğrama sen sivri belâya

Âlemde evvel şükrünü bil hakkı gözetle
Yüz yerde niyaz eyle rica Bari Huda'ya

Sen dost ile düşmanını fark eyle **FİGANÎ**
Kör nefse gel uyma sakın düşme nizaya

21

Gel verdiceğin ahd ile ikrarda kadim ol
Nâsîbini al bâb-ı tevekkülde mukim ol

Erbâbına var hâkine yüzler sürerekten
Tahsil-i nza eyle de sen tab-ı halim ol

Dil kırma sakın âhiri kendin kırılırsın
İncitme canı etme zulüm kalb-i selim ol

Bil kıymetini hayvan-ı nâtıklığa şükr et
Fânî bu cihan bâkîde makbûl-i rahim ol

FİGANÎ sana söylediğim doğru nasihat
Tut nushumu insân-ı kavî abd-i kerim ol

22

Zalim seni ben mihr ü vefa sahibi sandım
Ruy-i diline nazına aldandım inandım

Sen yandığımı anladın etvarını bozdun
Evvelce senin sıdkına ikranna kandım

Cevrinle helâk olmama az kaldı efendim
Kahr ü sitemi her ne ki ettinse dayandım

Zulmün beni bezdirdi verem etti ne lâzım
Kahr-ı veremi zehr ile canımdan usandım

Fikr eylemedim evveli bendendedir isyan
Şaşkınlık imiş mihnet-i hicrana boyandım

Hercai olan dilbere dil verme **FİGANÎ**
Verdim birinin derdine beyhudeye yandım

23

Ben bir güzelin hüsnüne seyranına yandım
Ahu bakışı gözleri mestanına yandım

Kirpikleri ok sineme tir atmada daim
Dür dişlerine lebleri mercanına yandım

Hal-i siyahı gül ruhuna leşker-i hindu
Nazik bedeni penbe-i gerdanına yandım

Reftar-ı güzel tarz-ı eda naz-ı lâtifi
Güftarı şirin meşrebi merdanına yandım

Mevlâ o kulu hoş yed-i kudretle yaratmış
FİGANİ anın hasılı her yanına yandım

24

Canım beni sen kendine bigâne mi sandın
Kendin gibi bir serseri efsane mi sandın

Gördün şu benim hal-i harap aşk-ı cünunum
Rüsva-yı cihan bir deli divane mi sandın

İbretle nazar eylemedin bendene bir kez
Meyhaneyi cami mescidi meyhane mi sandın

Bir hoşluğumuz bizim ezeldendir efendim
Evvel ..... mestane mi sandım *

Gafil bu ne iş mahremi namahremi bilmez
Her gördüceğin sureti merdane mi sandın

Aşk narına bizler ezeli sıdk ile yandık
FİGANÎ'yi her ateşe pervane mi sandın

* Noktalı yerler okunamamışur.

25

Nefsim beni sen bir takım iğvada bıraktın
Beyhude yakıp bir kuru sevdada bıraktın

Dünyada beni aldatıp oynattın a kâfir
Bir kısmet için başımı kavgada bıraktın

Sensin sebebi cümleyi azdırmaya evvel
Bir leyli için Kayıs'ı sahrada bıraktın

Aldın yalanım destine nahak gibi n'ettin
Her rûz ü şebim ah ile feryada bıraktın

Kimse olamaz nefsine galip be **FİGANÎ**
Lâkin kocadım ömrümü hebada bıraktın

26

Kastin var imiş canımı ateşlere yaktın
Zincir-i gamın lâlelerin boynuma taktın

Rahm eylemedin bir kere ahvalime zalim
Cevr oklarını sine-i uryanıma çaktın

Kullukta kusur eylemedin zatına amma
Bilmem ne sebep bendene düşman gibi baktın

Bahş ettin idi bir iki kaç buse efendim
İkramını bin mihnet ile başıma kaktın

FİGANÎ senin payine yeksan iken ey yâr
Dedik anı birden bire hicranda bıraktın

27

Mecliste gönül akl ile güftarını fark et
Her yerde fikir eyle de reftarını fark et

Fehm eyle gözüm merd ile namerde nazar kıl
Gel eyle hazer yarını ağyarını fark et

Ey mürg-i gönül zağ gibi her dala konarsın
Can bülbülü ol aşk ile gülzarını fark et

Müşkül işini cahil-i nadana duyurma
Sabr eyle gönül derdini esrarını fark et

Gafletten uyan tut damen-i pâki **FİGANÎ**
Evvelce olan verdiğin ikrarını fark et

28

Ey tab'ı melek Hak seni bir tanc yaratmış
Her tarzı güzel meşrebi merdanc yaratmış

Kirpikler ok kaşı keman kameti şimşad
Bir nim nigâhı ateş-i suzanc yaratmış

Nakkaş-ı ezel hoş yed-i kudretle efendim
Öğmüş de seni gözleri mestane yaratmış

Bir hazne-i cevhersin o derya-yı gönülde
Dünyaya bedel kadrini dürdanc yaratmış

Sen bir gül-i nevrestesin ey gafil-i yekta
Her fenni bilir zatını irfana yaratmış

Bil kıymetin âşıklara cevr etme yazıktır
Elbette seni anlara seyranc yaratmış

Dame dolaşıp zülfüne bend oldu **FİGANİ**
Mevlâ seni leylâ beni divane yaratmış

"Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün" Ölçüsü ile Yazılmış Şiirler

29

Nedir bu kıl ü kal masiva hep cife-i dünya
Bilürsün kim yolundur ol âhir der-i ukba

Uyup şeytana Rahman'ı unuttun nefs-i emmarem
Cihan zıll-ı hayal ibret-nümadır gördüğün rüya

Bu dünya bir kız oğlan kız acuze resm-i nisadır
İzale etmedi bikrin gelip geçti nice anka

Tefekkür eyle imanın var elbet âkıbet mevte
Be hey gafil peder mader kani âdem kani Havva

FİGANİ bir günahın vezn olur divan-ı mahşerde
Ne yüz ile sen eylersin huzur-ı Hakk'a istid'a

30

Çekil bir kûşe-i meyhânede yan gel safâlarla
Birkaç mahbûb-ı zî bâlar muhabbet dilrûbâlarla

Otursak leb lebe dehan dehâna bâde nûş etsek
Efendim doldurup verse leb-i bâlin edâlarla

Çalınsın saz keman santur kanun hoş makam ile
Okunsun şarkılar dilbesteler mahurdan sadâlarla

Tekellümler tebessümler güler yüz tatlı dillerle
Sarılsak sîne saf olsak aman mâhlikalarla

FİGANÎ kurduğun hep mâl-i hülyâdır senin âyâ
Hacil geçirdin ömrün seksen sene bâd-i hevâlarla

31

Fedadır canım ey bezm-i muhabbet dosta yârana
Bu meydan âli meydandır gelen gelsün bu meydana

Bu meydan hoş vefa meydanıdır bunda cefa olmaz
Tekellümler tebessümler olur bunda rahimana

Muhabbet ehliyiz kesret değil mutadımız asla
Muhabbet sırrını faş etmeyiz bizler ki nadana

Eğer hasmın kanmcaysa yine merdane tut yahu
Bilürsün bir topal muru ne nush etti Süleyman'a

Türabı Hazret-i Âdem kanlırken figan ettim
Anınçün ben **FİGAN** isminc düştüm şükûranc

32

Efendim böyle naz etmek düşer mi şân-ı vâlâya
Gönül verdim hüsnündeki mir'ât-ı muallâya

Sühandan-ı zarifsin ârif ol akl ile kâmil ol
Zararsız âşıkım Bartın'da sâhip ol ben ednâya

Sanâ yâr-ı vefâdânm dedim ilel ahd illâ karar
Seni ey nûr-ı aynım ben değişmem külli dünyâya

Okunsun nazm-ı eş'ânn kıyâmet haşre dek bâki
Bugün cûd-i keremlerle yazılsın arş-ı âlâya

FİGANİ âşıkın meftun senincün mebtelâ billâh
Seninle fasl-ı dâvâmız kalır dergâh-ı Mevlâ'ya

33

Şeb-i zulmette gittim semt-i dildâre fenersizce
Bihamdüllâh eriştim menzil-i yâre kedersizce

Eriştim hâb-ı nâzda, âlem-i ağyârdan hâli
Olağın şöyle buldum dest-i düşmandan fenersizce

Koçup gerdânını yârin, lebinden buseler aldım
Serâpâ okşayıp öptüm efendimden zararsızca

Uyandı hâb-ı nâzından, nazar kıldı tebessümle
Dedi: Hırsız mısın, busem 'alırsın sen habersizce

FİGANÎ kal'a-i hüsnün dedim fetheyledi cânâ
Dedi: Fetheyledi üftâdem, aşk olsun, sefersizce.

34

Benim bu sözlerim ibret nasihat dinleyen ferde
Sana ol emr-i tenbih sözün bil olduğun yerde

Gerek hayrı gerek şerri lisanından bulur âdem
Fesahat nutk-ı pâk sadır olur tahir olan erde

Fakir ol ağniya ol kıl kanaat Hakk'a makbul ol
Bilürken ism-i rezzakı temenni etme namerde

Kiminle ülfet eylersen evvel aslın sual eyle
Zarar gelmez sakın korkma danış her müşkülün merde

Sadakatle karar eyle tevekkül kurb-i Mevlâ'dır
Huda'nın emrine ram ol güzel bağlan mukadderе

FİGANİ kim Muhammed ümmetidir çekmesün kaygu
Şefaatkârımız fahr-i cihandır ruz-i mahşerde

35

Hudânın envcr-i nûr-ı ziyâsı yâ Rcsûlullah
Harîm-i vahdetin bin Mustafâ'sı yâ Rcsûlullah

Şerîf-i dest-i pâkinden kurulmuş mustakim olmuş
Şefâatkânı müminler binâsı yâ Rcsûlullah

Olunca hazret-i Kur'an nazil savb-ı Rahman'dan
Seninle arttı dünyânın bahâsı yâ Rcsûlullah

Livâ-yı şefkatinde sâyebân olsun bu âsîler
FİGANİ âcizin budur duâsı yâ Rcsûlullah

36

Bütün mücrimlere senden atâdır yâ Resûlullah
Kulûb-i enverin arş üstüvâdır yâ Resûlullah

Usât-ı ümmetin nâr-ı cehennemden azad etmek
Ulüvv-i şânına burhan nemâdır yâ Resûlullah

Olur kurban-ı âşıklar mubârek âsitânında
Erer maksûduna bâb-ı nzâdır yâ Resûlullah

Tutanlar sıdk ile emr-i şefâat kânını her dem
Mekânı cennet ü bağ-ı safâdır yâ Resûlullah

FİGANÎ âşıkın her bir belâlardan emin eyle
Zayıf ü hastayım senden inâyet yâ Resûlullah

37

Bu âsî ümmete senden inâyet yâ Resûlullah
Gerek dünyâda ukbâda şefâat yâ Resûlullah

.....*
Odur müminlere efzal ibâdet yâ Resûlullah

Gubâr-ı hâkipâyin dertlere dermân-ı zîşandır
Mubârek ağzının bârî belâgat yâ Resûlullah

Livâ-yı nûr-ı imdâdınla rûz-i haşrede ümmet
Bulur nâr-ı cehennemden selâmet yâ Resûlullah

FİGANÎ pür günahtır yok yüzü dergâhına sürsün
Nasip eyle yüzüm yerde ziyâret yâ Resûlullah

* Burada bir mısra eksik bulundu.

38

Senin hiç bir diyarından diğergûn olduğun var mı?
Hayırsız pür cefa Leyla'ya Mecnun olduğun var mı?

Diyar-ı gurbet illerde esir bilcümle menfur
Demadem kûşe-i hanlarda mahzun olduğun var mı?

Alil hem ihtiyar bikes cihanda daima hasret
Ne müşkül hal yaman sevdaya meftun olduğun var mı?

Düşüp namerd kapusunda yüzün yerde sefaletle
Eğüp başın mihnet-i baba meskûn olduğun var mı?

Teşekkür kıl **FİGANİ** sen şikâyet etme halinden
Yezid-i bi-haya namile mel'un olduğun var mı?

39

Hûda rezzak-ı âlemdir düşünmem kayd-i dünyayı
Ana iman eden kimse sayar mı yevm-i ferdayı

Fakir olsan gani olsan şefî olsan said olsan
Şefaat rahmetiyle yarlıgar Hak bu füsul babı

Tefahür olma nesline nesliniz beşerdir ancak
Tefekkür kıl taal-allah ne etti zümrüt ankayı

Hakaret etme bir ferde sakın hakkına razı ol
Hakikat imtihan eyler bir âlâyı bir ednayı

Alan kimdir veren kimdir gören kim gösteren kimdir?
FİGANİ sen müfessir ol da tefsir et bu manayı

40

Kime derdim dedim ise o benden besbeter dertli
Derunumda olan ateş alevlenmiş tüter dertli

Başımda bir yaman sevda muhalif ruzigâr haldir
Deli poyraz gibi gönlümde her daim eser dertli

Cananın bağına vardım açılmış lâleler güller
Konup gül dalına bülbül melûl mahzun öter dertli

Geçüp karşımda yârim şiveler naz ü edalarla
Benim bu sine-i mecruhuma oklar atar dertli

FİGANÎ zar-ı feryada gelince dertli bülbüller
Derunumda onulmaz derdime dertler katar dertli

41

Gül-i mahbûb-ı zîbâsın öter bülbüllerin terzi
Açılmış gül yüzünde her çiçekten güllerin terzi

Karanfil lâle gül sünbül benefşe renge gark olmuş
Libâsın renginc uymuş yüzünde allann terzi

Kuzum sende geliş başka gidiş başka gülüş başka
Bu etvar ile müstesnâ şirindir dillerin terzi

Benim sîneme bin iğneler saplarsın be hey zâlim
Yorulmaz mı ciğer al kan ederken ellerin terzi

Mübârek cism-i pâkin dîle örtmüş bâri aç yâhu
Ne pek çok düğmeler dikmiş kınlsın kollann terzi

Gülerken her sabah dükkâna boynum eğri yüz yerde
Yüzün görmek içün bekler **FİGANİ** yollann terzi

42

Beni rüsva-yı âlem zemmc şayan etti sarhoşluk
Başımdan aklımı aldı perişan etti sarhoşluk

Beş on yirmi kuruş her ne kazandımsa gece gündüz
Hayıflar geçti fincandan nümayan etti sarhoşluk

Babamdan kalma her malım satıp meyhancye verdim
Evim barkım yıkıp külhanda mihman etti sarhoşluk

Kimin yanına vardımsa o benden eyledi nefret
Muhabbet ettiğim dostumla düşman etti sarhoşluk

Anam ile babam ile benim her dirliğim bozdu
Dağıttı hanümanım şöyle viran etti sarhoşluk

Yaman döğdürdü söğdürdü rezil etti hacil etti
Rezalet gömleğin giydirdi uryan etti sarhoşluk

FİGANİ abd-i âcizim bu nushum gençlere ibret
Beni seksen yaşımdan sonra pişman etti sarhoşluk

43

İçüp aşkın meyinden kalbi saf neş'eyab ol gel
Fesâhat nutk-ı pâk eyle heman hâzır cevap ol gel

Kararma veçh-i pâkini güler yüz tatlı dillerle
Konuş ahbab ile meclis içinde âfitab ol gel

Hakîkat bâbının miftâhını bul haktan ayrılma
.....*

FİGANÎ fâni dünyâda yolun fâsık günahkârın
Şikest etme fakirler gönlünü sahib sevab ol gel

* Noktalı olan mısra okunamamıştır.

44

Baid ol dam-ı ..... yedullaha sarıl muhkem *
Olursan râhına sâdık bulursun derdine merhem

Uyan gafletten ey nefsim uyanmazsan yaman hâlin
Irak yollar karanlıktır olursun serserî sersem

Oku elhamdülillah bi Rabb-ül âlemin ismin
Errahman-ül rahim ile erer maksûduna erham

Muharrem teşne-i diller aşk ihrâk-ı taaşşukla
Yanar ağlar melil mahzun Muharremde tutar mâtem

Şefââtine her bab-ı keremdir seyyidül kevneyn
Gafur ismine mazhardır Muhammed Mustafa ekrem

Rıza babında metsur ol **FİGANÎ** dur tevekkülde
Varub bir meclis-i irfana salimee sen ol ebsem

* Noktalı yerler okunamamıştır.

45

Medet yarabbena senden inayet bir günahkârım
Cemian padişahlar padişahı Şah-ı Hünkârım

Ne yüz ile huzurunda varıp ah eylesem yansam
Günahım afv-i şanın ya Gafur evrad-ı ezkârım

Semavat ü zemini eyledin var yoktan Allah'ım
Cemi mahluku halk ettin mürüvvet kânı Settarım

Sıfat-ı zat-ı pâkinden hitab oldukda külliye
Şehadetle dedim illa eles bezminde ikrarım

FİGANÎ baş açık yalın ayak mahşer divanında
Günahım afv olunmazsa melül mahzun dil-i zarım

46

Ziyâret arzu ettim ben visâle ermc maksûdum
Hayâtı ayn-ı kalbimdir cemâlin görme maksûdum

Behişt-i hüsn-i bâğın bağbanından niyâzım var
..... lâ'l-i lebinden sorma maksûdum *

Ne elvan nakş-ı kudretle açılmış nâzenin eltaf
Kıyâmet haşre dek solmaz o gülden derme maksûdum

Kulûb-ı enverin mânâda gördüm bir azim meydan
O bir şehr-i hakîkattir o şehre girme maksûdum

FİGANÎ on iki şehrin kapûsunda yüzüm yerde
Niyâzı secdegâha işte yüzler sürme maksûdum

* Noktalı yerler okunamamışur.

47

Kimc canım dcdim isc aman andan ziyan gördüm
Sadakat umduğum hemdemlerinden çok yalan gördüm

Değil yad il değil kavmim kabilem kendi evladım
Nc dersin canıma kasd eylcdi andan yaman gördüm

Nücum-ı bahtımı vardım münecccimden sual ettim
Dediler burc-ı akrepte nazar kıldım duman gördüm

Yanaşma bab-ı namerde firar et ihtiyar olma
Namerdin gülistanında yılan gördüm çiyan gördüm

FİGANÎ vardığın yerlerde her daim kerem ihsan
Mürüvvet merhamet babın açık harf-i iman gördüm

48

Firak-ı hasret-i derd-i elemlerle geçen ömrüm
Diyâr-ı gurbet illerde geçen ömrüm *

Diyârımdan diğergûn kûşe-i hanlarda mahzûnum
Garib-i bî-kesim kaldım veremlerle geçen ömrüm

Beyâbanlarda çöllerde dolaştırdı beni takdir
Ne hikmettir benim şek baht-ı kemlerle geçen ömrüm

Banâ çok kâse kâse zehr içürdü mihnet-i dünya
Heman nefs-i beyhude demlerle geçen ömrüm

FİGANÎ sen teşekki eyleme hal-i derunundan
Teşekkür eyle her dem gonca güllerle geçen ömrüm

* Bu şiirin ölçüsü biraz bozuk bulundu.

49

Sadakatle kadimdir dönmez âşıklar kararından
Cihanı bir pula almaz soyunmuş küll-i varından

Ne yapsun neylesün âşıklar feryadı eksilmez
Feleklerde melekler taciz olmuş ah ü zarından

Âşıklar cem oluptur çarşu-yi kabiliyette
Muradı can verüp dert almadır aşkın pazarında

Şu mihnet hanede bir gün geçirmektir selametçe
Mukadderdir sebep bilcümlenin geşt ü güzarından

FİGANÎ hicr-i gamlarla diyar-ı gurbet illerde
Firar ettirdi bahtım kendimi kendi diyarımdan

50

Gönül yattın acaip hab-ı gafletten uyanmazsın
Tekebbürlük edersin kimseyi asla beğenmezsin

Nene mağrur olursun ademidensin be hey ahmak
Be şaşkın cümleyi halk eyleyen Hak'tan utanmazsın

Sana yüzbin kere tenbih dedim gel geç cehaletten
Yolun çıkmaz sokak meçhul tarik-ı Hakk'a kanmazsın

Hava vü nefs ile benlik edersin kıl ü kal daim
Bilürken mustakim rahı cehaletten usanmazsın

Safa-yı zevk-i işretle **FİGANÎ** nefsine uydun
Gerek Hak'tan gerek halktan gelen cevre dayanmazsın

51

Bana imdat edin dostlar dil-i viranda yangın var
Alevlendi derunumda tutuştu canda yangın var

Muhalif ruzigâr esti saçağa sardı şiddetle
Yalnız ben değil külli dönen devranda yangın var

Su kâr etmez bu aşkın narına bir çaresiz derttir
Cihanı kaplamış baştan başa meydanda yangın var

Füyuzat ehl-i dânalar bütün ihraka düşmüşler
Harap olmuş sühandan meclis-i viranda yangın var

FİGANÎ bir hikâyettir şikâyet olmasın aşktan
Yaman zulmette kaldım ben gam-ı hicranda yangın var

52

Güzellerde bir emsâlin bulunmaz serfiraz dilber
Mülûkâne edâ etvar olan nevreste naz dilber

Keman kaş üstüne kumral kıvırcık avrupâ uymuş
Mubârek cism-i penbe gülden hasıl beyaz dilber

Kaşınla kirpiğin olmuş müstehir hüsnüne meftun
Efendim "ahsen-i takvim"ine eyler niyaz dilber

Beni medh ü senâ etti deyü incinme sultânım
Sanâ bû muhtasardan muhtasar vallah az dilber

FİGANÎ veş nice âşıkların vardır aman şâhım
Beni de defterinde mücrim edna babında yaz dilber

53

Cihan bağında nur elvan açılmış gonca ter güller
Gülün dalın mekân tutmuş öter bi-çare bülbüller

Benefşe baş eğip reyhana karşu gösterip rengin
Ne ibret sun'u Mevlâ'dır karanfil lâle sünbüller

Bahar eyyamı geldikte şükûfe .....ziba *
Zümrüt renge gark oldu çemen seyrinde fülfüller

Teferrüç eylese bağ-ı gülistan içre mahbuban
Sezanın hikmetin tahsin eder de hu çeker güller

Hakikat gülşeninde tahta çıkmış gül oturmuştur
FİGANİ bir vakit solmaz o güllerden viran eller

* Noktalı yer okunamamışur.

54

Eğer zengin isen her kande varsan gel berî derler
Züğürt isen elin boştur be şaşkın git gerî derler

Meğer eğnin başın areste olsa çarşuya varsan
Gören esnaf ayak kalkar şu yağlı müşterî derler

Şehirde köyde elbisen çürük bir meclise varsan
Bu ne hayvan anâya hamil ahmak serserî derler

Güzel olsan severler itîbar hürmet riâyetle
Demezler bû da âdemdir ya hûrî ya perî derler

FİGANÎ lâmekân kaldım desem ahbâb-ı yârâna
..... doğru mezarlıktır yeri derler *

* Noktalı yer okunamamıştır.

55

Yine gönlüm bugün benden beş on yıllık şarap ister
Yakışmaz ağzına bakmaz da bıldırcın kebap ister

Olur olmaz güzel sevmez olursa tam sıfat olsun
Keman kaş gözleri ahu cemali afitap ister

Güzel gördükçe doymaz gözlerimle leblerim ağlar
Lebi bal gonca fem şirin zeban tatlı cevap ister

Açılsun aşk-ı şevkullah hayırlar babı feth olsun
Sürur olsun cihan bağında diller neş'eyap ister

Meyhane tebdil olur bir gün hakikat hüsn-i hal ile
FİGANİ cavidanın noktasında bir kitap ister

56

Kemâletle kılan dâvâ değil kâmil o câhildir
Kemâlin bir zevâlin kim bilir ol akl-ı kâmildir

Nene mağrur olursun âkıbet vardır ölüm amma
Galat-ı halt daim bu kör nefis cazildir

Büyük söz söyleme küçük görüp bir kimseyi asla
Ki bir mûr-ı zayıf bâzı cemel ile mukabildir

Değil mi cümlemiz halk eyleyen Hak vâhid-i mutlak
Şükür bilcümle mahluk kudret-i hâlika dâhildir

Neye kılsa nazar ibret görür ârif olan kimse
Her eşyâda bir ibret görmeyen âdem ne gafildir

FİGANİ sen ne söylersin ne anlarsın ne dinlersin
Kasap ekmekçi almaz bakkal almaz bir meseldir

57

Hudânın nûr-ı mahbûbu resûl-i kibriyâ birdir
Anın mahbûbu tahkîki Alî-yül Murtezâ birdir

Şefâat mâdeni bint-i Muhammed nûr-ı aynından
Zuhur etti bihamdüllah Hasan Hulkî Rızâ birdir

Şehitler serveri şâh-ı kerem dünyâda ukbâda
Keremkânı mürüvvetle Hüseyni müçtebâ birdir

Firak-ı hasret-i derdi elemlerle kılıb hicrin
Tutup mâtem elemlerle İmam Zeynel İbâ birdir

Ebâ Müslim alurdu intikam amma o Mervan'dan
FİGANİ vermedi ruhsat Hüseyni Kerbelâ birdir

58

Diyar-ı gurbet illerde geçirdi ömrümü takdir
Serencamım gözüm yaşıyle tahkik eyledim tahrir

Benim kalbim sarayın ayrılık yıktı harap etti
Aziz Allah-ı ekber eylesin viranımı tamir

Anam babam kavim kardaşlarım bütün yaman halde
Hikâyet muhtasar yazdım ne eylemek tefsir

İnayet Hazret-i Hak'tan muvaffak eylesün Bari
Şefaat hak erenlerden olunsun derdime tedbir

FİGANÎ sabır kıl gel eyleme şekva sen bu halinden
Hakikat bir vakit olmaz Huda'nın emri hiç tagyir

59

Güzellerle şarap içmek bize kanun-ı âdettir
Lâtifane muhabbetler tekellümler saadettir

Güzel adab-ı erkân-ı mülûkâne itaatle
Muhib sadık kemaletle gönül birlik ibadettir

Gönüller şad-ı hurrem saki-i gülçehreler ziba
Zarifane sadalarla gazel şarkı fesahattir

Maarif meclisinde teşne-i bab ol aşk-ı şevk ile
Tefekkür eyle gayretle nazar-ı hüsn dirayettir

FİGANÎ cümlesi boştur meram bir gün geçirmektir
Misafirhane dünyada heman sıhhat selamettir

60

Kimi gördün bu âlemde temelli bir mekân tutmuş
Kimi gelmiş kimi gitmiş muhayyer âşiyan tutmuş

Ne devlet Hazret Âdem'den beri iman-ı kâmiller
Müşerref hazret-i dider ile bağ-ı cenan tutmuş

Bu dünya kimseye baki değildir ey gözüm nuru
Nice şahlar beka mülkünde varmış bir nişan tutmuş

Tekebbür olma azizim bir ferde cümleyi bir bil
Cemal vahit celal vahit cihanı ârifan tutmuş

FİGANÎ âşık ol aşk-ı hakikatle figan eyle
Zemin-i asuman-ı aşk ile ah ü figan tutmuş

"Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün" Ölçüsü ile Yazılmış Şiirler

61

Hamd-i bî-pâyan hüvallah Ahmed-i Bârî Huda
Vâcib oldu Âdem'e secde kılınmak ibtida

"Ahsen-i takvim" ile halk etti resm-i âdemi
Gülşen-i dehre getirdi eyledi lutf ü atâ

Arş ü kürsi levh-i mahfuz kalem-i insan için
Nûr-ı kandîlinde ruhlar verdi ikrar evvelâ

Hazret-i Kur'an'da medh etti Taâlallah bizi
Dem bu dem sâat bu sâat eyleriz hamd ü sena

Ey **FİGANÎ** zikr ü fikrim yâ kerim ü yâ gafur
Cümlemiz nâr-ı cehennemden halâs et rabbena

62

Ey sanem sensin sebep âbad iken berbâdıma
Merhametsiz bir kulak tut âhıma feryâdıma

Bilmez idim şimdi bildim dostumu düşmânımı
Çok şükür bâis oldun bir takım irşâdıma

Şöyle dursun akrabam akran yaran bittamam
Dost yüzünden mahcub oldum bî-nefs-i evlâdıma

Bî-vefâlar dâmenin tuttum elimde kaldı hep
Hazret-i Allah yetişsin her cihet imdâdıma

Her gamlarla hayıf ömrüm hitam olmaktadır
Yaz mezarım taşına sarhoş âdeme ..... *

* Noktalı yer okunamamıştır. "Figanıma" olması gerekir.

63

Arzuhâlim eyledim takdim bu gün sultânıma
Hoş nazarla hüsn-i tedbir etmedi dermânıma

Kaşın eğdi yüz çevirdi bakmadı evrâkıma
Kirpiğinden oklar attı sîne-i uryânıma

Gerçe tâciz eyledim ammâ efendim zâtını
Ben senin bir bendenim bakma benim isyânıma

Gözleri çıksın kapansın ters bakan evlâdıma
Dâim-ül-evkan niyâzım hazret-i Sübhânıma

Ben kime arz eyleyim sen var iken ahvâlimi
Merhamet eyle efendim dîde-i giryânıma

Hâkipâyinde **FİGANİ** bir emektar çâkerin
Lutf u ihsan înayetler buyurur efganıma

64

Bâis oldu derdime sıhhat verip dermânıma
Eyledi tahrîr-i csâmim defter-i dîvânıma

Çok şükür Cûdî Efendi yazdı icmal defterim*
İmtiyaz verdi metânet abd-i âciz şânıma

Rahmete bâis olan hayr-i cemil lutf eyledi
Yâdigâr olsun okunsun yânma yârânıma

Hem nasîhat hem hakîkat hem mecaz hoş besteler
Aşk-ı şevk olsun küşad ehl-i beliğ ihvânıma

Dâimâ hâyır duâlarla **FİGANÎ** kıl sena
Hazret-i Perverdigâr versin ömür sultânıma

* Cudî Efendi, Figanî'nin çırağıdır. Figanî'nin şiirlerini kaleme alarak onun divan kâtipliğini de yapmıştır.

65

Mâil oldum şunda ben bir dilberin unvânına
El göğüste baş eğip durdum anın dîvânına

On sekiz çâğında şâhım gözlerinden ok atar
Zer zişan elmas hamâil yakışır endâmına

Her kaçan gelse gülüm hoş muattar gül açar
Mâil oldum sâil oldum gonca-yı gülşânına

Bendesin terk eylemiş duydum efendim nâzenin
Hiç düşer mi âşıkın terk eylemek öz şânına

Bir kitâbın dilberi nakş eylemiş nakkaş-ı Hak
Mâşaallah yazdı **FİGANİ** hüsnüne dükkânına

66

Çektiğim derde sebebkâr ermesin maksûduna
Nâre düşsün hasret olsun ben gibi mevlûduna

Her ne veçhile beni namerde kıldı ihtiyar
Bend-i kuvvetle tutulsun münkirin merdûduna

Türlü türlü çektiğim derd-i elem kahr-ı verem
Câna yetti Hazret-i Allah vekil mevcûduna

Kana ekmek doğradı bühtan hasâret eyledi
Merhametsiz bakmadı mazlumun âh-ı dûdûna

Râzı ol encâmı Hak hayra tebdil eylesin
Sen tevekkül ol **FİGANİ** cümlenin mâbûduna

67

Ey birâder mihnet-i derd-i derûnum sorma hiç
Dalgalandı aşk-ı deryâ-yı derûnum sorma hiç

Derdimi keşf etmeğe keşşaf olursun kıl sual
Keşf olunmaz derdile kenfikûnum sorma hiç

Bir yana elden teennî bir taraftan kahr-i yar
Yâr için ağyâr-ı bed-nâmâ zebûnum sorma hiç

Gurbet ilde yolda kaldım yok selâmet bir yana
Bulamadım Hak göstere rehnümûnum sorma hiç

Lâ-mekân şehrinden aldım ben **FİGANÎ** mahlasın
Ol sebepten lâ-mekânım bî-sütûnum sorma hiç

68

Sâhip ol bir kimseye olsun kemâlin mustaid
Devlet-i ikbal olur fazl-ı kemâlinle said

Bâzı âdemden takîye tutma vâcip âdeme
Bed lisan terk-i edepten olmalı ancak baid

İtikadı tam olan noksan kabul etmez imiş
Kim kabul eyler olur gözden gönülden nâbedid

Câhilin bezminde bal helvâsı ekl eylemek
Rûha sikletler verir zakkum katar andan şedid

Saklasan incû sadef sandığa bir ham mâdeni
Anda bin yıl dursa olmaz hâs ü âm aslı medid

Ey **FİGANİ** kim ki eyler mü'mine bûz ü garaz
Lânet-ullah ibni Mülcem Şemr-i Zilcûşen yezid

69

İç gönüller şerbetinden behreyab ol kahveci
Tut ki pendim gafil olma kâmiyab ol kahveci

Her scherde besmeleyle aç kapûsun kahvenin
Sil süpür pâk eyle nefsin gel şebab ol kahveci

Hazret-i Şeyh Şâzilî'ye oku candan Fâtiha
Yan yakıl pîr aşkına cîğer kebab ol kahveci

Kahvesin yap ehl-i keyfin ehl-i aşkın gönlün al
Anla hal imdi cihan hâzır cevab ol kahveci

Gül yüzünden gül açılsın kara sıçan olma ha
Şehd ile şîrin lisânı âfitab ol kahveci

Tut **FİGANÎ**'nin sözün üstâdına rahmet okut
Hâtır-ı hoş hal ile âlîcenab ol kahveci

70

Âteş-i aşkın beni serrnest ü hayran eyledi
Tâkatim tak eyleyip hicrinle viran eyledi

Kaşlarından eylerim dâvâ sana dâvâmı gör
Urdu bir okla ciğer pârem kızıl kan eyledi

Perçemin başta yedi başlı bir ejderhâ misal
Oynatıp aklım yerinden bir de hicran eyledi

Gözlerim gönlüm kuşun mahbus edip bin hal ile
Bir çözülmez bağdayım hâlim perîşan eyledi

Kirpiklerim cânım içinden kast edip almaklığa
Gül cemâlin ol vakit kurtardı ihsan eyledi

Bunlara dâvâcıyım bunlar ile dâvâmı gör
Hak bilir bunlar beni gurbette mihman eyledi

Râzı ol miskin **FİGANÎ** gel teşekkî eyleme
Her ne cevrettiyse nîmettir o sultan eyledi

71

Ey güzel benden elin çek yıl yeni yâran yeni
Şimdi artık mülk-i dilde hâkim-i sultan yeni

Buldum ancak kendime ehl-i vefâ bir pâdişah
Şâh-ı ekrem can içinde gizlice cânan yeni

Her kim ile cânın isterse görüş benden izin
Bir çiçekle yaz olur mu âlem-i seyran yeni

Geriden tâyı erişmezse bahâ yetmez ata
Sağ olup da er olana dâimâ meydan yeni

Gülden al da her çiçekte var imiş bir hoş reviş
İyş ü işret saz muhabbet zevk-i dem devran yeni

Herkesin bir zevki var şaşkın **FİGANÎ** bilmiş ol
Kendine herkes bulur sâdık muhib akran yeni

72

Hamd-i bî-pâyan Hudâ âdem yaratmış bizleri
Ahsen-i takvim ile ekrem yaratmış bizleri

Her yer olmuş müshir-i dürr-i cemal âdeme
Veçh-i insan şerh-i elif lâm yaratmış bizleri

Ahmed-i Mahmut Muhammet Mustafâ'nın ümmeti
Nur-i Mevlâ bâbına mahrem yaratmış bizleri

Evvelinden Hazret-i Âdem pederdir cümleye
Sağ kolundan gelmişiz akdem yaratmış bizleri

Ey **FİGANİ** Kabil ol da Hâbil olma sen sakın
Âdem'in makbûluyuz Elham yaratmış bizleri

73

Dilde zikret evvel Allah sâniyâ Peygamberi
Ahmedî Mahmut Muhammet Hak nebiler serveri

Hazret-i perverdigâr yârim dedi yâr eyledi
Din-i islâmın serfirazı cihanın enveri

Bulmak istersen eğer oddan necat bâkî hayat
Bul gürûh-ı Nâci'yi gezme be gafîl serseri

Lâ fetânın sırrına âgâh olursan zâhida
Belki rüyâda görürsün Şah-ı Merdan Hayder'i

On iki göz âzimedir salavât-ı şerife
Şâfî-i yevm-ül haşer Mehdi imam-ül Askeri

Kesmez Allah'tan **FİGANÎ** bir vakit aslâ ümit
Ben bu bâbın kemterîyim kemterînin kemteri

74

Cânımı yaktı diyâr-ı gurbet el işkencesi
Şöyle samışı ciğer bâğında hasret pençesi

Kimsesiz bir kimseyim yârım nigârım yok benim
Herkesin var halli hâlince bir eğlencesi

Gerçi her kimse gurbet el gezer vardır sebep
Elli bir yıldan tecâvüz zehr-i gamdır pençesi

Dinleyin benden nasîhat gurbet il meftunları
Bir iki kaç yıl sılâya kalk heves erkencesi

Ey **FİGANÎ** gurbet il olsun vatan olsun da boş
Âkıbet vardır ölüm ha pençesi ha pençesi

75

Hak yaratmış her taamda türlü türlü lezzeti
Cümle eşyâ boş değildir vardır birer hâcceti

Her nebâtâtı Hudâ âdem içün halk eylemiş
Gafiliz biz bilmeyiz Hak'tan inâyet nîmeti

Pek büyük isyan imiş küçük büyük fark etmemek
Besmele abdest ile almak gerektir devleti

Fâni dünyâ hep hayal girsen eğer bin yâşına
Al kanâat istemezsen akl olan çok zîneti

Hak katında kûh-i kaf âsâ günâhın var iken
Ey **FİGANİ** sen ne yüz ile umarsın cenneti

76

Tıfl-ı mektep bir yeni yetmiş gül-i handâne bak
Âl-i renklerle yüzünde nakşeden seyrâne bak

Kudretullah sürme çekmiş gözleri âhûsuna
Kaş kara kirpik siyah benler siyah bir tâne bak

Söyledikçe gül lebinden gül döker ol nâzenin
Sîm-i ten nâzik beden billur gibi gerdâne bak

Tarz-ı etvâr-ı edâsı nâz ü istiğnâsı hoş
Sâde naz ile gezerken şundaki unvâne bak

Görmek istersen gözüm baştan ayâğa her yanın
Dâvet et hammâme soy da ânadan uryâne bak

Gerçi her sûrette bir ibret var ammâ neyleyim
Kâmiyab olmak dilersen hâsılı insâne bak

Hak yaratmış her ne var hoş gör **FİGANÎ** sevdanı
Halk edip mahlûk-ı külli var eden Sübhâne bak

77

Tarz-ı etvâr-ı metâfet şûh-ı nevres nâze bak
Rüstem'âne kaş eğip söyler iken dilbâze bak

Servi bûyi yosma kim merdâne meşrep bî-kusur
Gonca fem nâzik nezâket nevcivan şehbâze bak

Hoş yakıştırmış libâsın rengini gül renginе
Rengi solmaz gül gülistân-ı zaman bir nâze bak

Ey gönül insâne bakmakim seni mehtap eder
Al da kurtar çok olur derler şu şaşkın kaza bak

Zümre zümre cem olup âşıkların baksın sana
Gel hicap etme beyim aldırma sen cahbâze bak

Bezme gel bakmaz isen şahım **FİGANÎ** bendene
Bir iki kaç nağme dinle iktirân-ı sâza bak

78

Gittiğin yol ey gönül bilmez misin çıkmaz sokak
Kıl nazar çıkmaz sokağa bir dahî basma ayak

Ben karışmam sen düşen de kıl tefekkür âhirin
Doğru gezmezsen cezâna râzı ol yersin dayak

Gafil olma şimdiden tedbîre bak yollar çamur
Kendine bir at hazırla kalma zulmette yayak

Zâhir ü bâtın işin bilmez isen ben neylcyim
Biz bu hal ile gidersek îşimiz her gün patak

Varma nâmerd meclisinden fârig ol eyle fırar
Ey **FİGANİ** meclis-i irfâna var da zevke bak

79

Bilmedim haddim sana âşık olup yandım ezel
Vah yazıklar şânınâ mücrimi kıldın mübtezel

Ben sana kardaş gözüyle eyledim teslîm-i can
Ettiğin cevr ü cefâya râzı olmaz Lemyezel

Bû devirde yok zararsız âşıkana îtibar
Eyliğe kemlik demişler böyledir meşhur mesel

Sen ne cevretsen yine baş üstüne her emriniz
Pâdişahımsın senin kadrin güzel lûtfun güzel

Kahr ile kıldın nazar âciz **FİGANÎ** âşıka
Hayf olâ ürküttü cânım çeşm-i kasâb-ı ecel

80

Kalb-i mahzûnum şikest ettin gül-i rânâ güzel
Ettiğin cevr ü cefâya râzı olmaz Lemyezel

Boynuma taktın muhabbet zincirin koyvermedin
Cümleden dûr eyledin menfûr-ı âlem mübtezel

Aklım aldın rûy-ı dilir gösterip mihr ü vefa
Sonradan kast eyledin can almağa sen taktın el

Çektiğim cevr-i cefa kederle derd-i gam
Baştan aştı câna yetti kahr-i dünyâya bedel

Bir hikâyettir **FİGANÎ**'den şikâyet olmasın
Râzıyız ikrârımız vardır bizim bezm-i ezel

81

Aç gözün ey sevdiğim her bir usûle mâhir ol
Yetmiş üç millet içinde şemis âsâ tâhir ol

Bin umûrun zâhir ü bâtın gözet vicdânını
Et nazar eyle tahâret doğru rahta tâhir ol

Kıl tefekkür hem günâhın afvına bir çâre bul
Hakk'a niyazla ricâ bâbında sen müstağfir ol

Elde evrâk-ı cedit eyle şehâdetnâmeni
Eğri yoldan fârig ol da doğru yoldan hâzır ol

Bir nâsihattır **FİGANÎ** 'den sana dinler isen
Tut tevekkül bâbını hem evvel ol hem âhir ol

82

Hak niyaz ettim ricâ bâbında durdum ağladım
İki destim yâr huzûr-ı devletinde bağladım

Baş kesip divanına yüzler sürüp ah eyledim
Şem'i hüsn-i âteşiyle bal perimi dağladım

Hâlime rahm eyledi insaf ile kıldı nazar
Bahr-i aşkım cûşa geldi dalgalandım çağladım

Nim nigâh bir iltifâta nâil oldum çok şükür
Seyf-i aşkım nâbekâr ağyâre karşı zağladım

Ey **FİGANÎ** işte giydim ben kanâat tâcını
Eyledim hayr-i cemil dünyayı sağdım sağladım.

83

Dost sanırdım sevdiğim düşman imişsin bilmedim
Can yakar bir âteş-i sûzan imişsin bilmedim

Her yüze güldükçe zannettim seni sâhip-kerem
Sen ise zulmetmeğe hayran imişsin bilmedim

Ben senin bâbında yeksan âşık-ı bî-çâreyim
Sen tefahhur hal ile sultan imişsin bilmedim

Gerçi ben ehl-i harap üftade-i şermendeyim
Sen de şûh-i vâcib-i seyran imişsin bilmedim

Nâbekâr ağyârı güldürdün **FİGANÎ** çâkere
Hâsılı kan üstüne bir kan imişsin bilmedim

84

Nush-ı pendim evvelâ âkil rical ol sevdiğim
Her usûle âşinâ sâhip rical ol sevdiğim

Etme ülfet câhil-i nâdandan eyle ihtiraz
Meclis-i irfâna var da ehl-i hal ol sevdiğim

Aklını al bâşına nâmerde muhtaçlık çetin
Bil umûrun sâhib-i mâl ü menal ol sevdiğim

Nefsine uymâ sakın aklın başında var iken
Ahsen-i takvîme bak hubb-i cemal ol sevdiğim

Tut **FİGANÎ**'nin sözün sen hoş geçin âlem ile
Bâzı söyle bâzı dinle bâzı lal ol sevdiğim

85

Akl ü fikrim târümar ettim seninçün sevdiğim
Nas içinde terk-i âr ettim seninçün sevdiğim

Hasret-i derdin ile leyl ü nehar kan ağlayıp
Gözlerim yâşın pınar ettim seninçün sevdiğim

Çok adû-yu bed-likaya ben temenni eyledim
Kelpe minnet ihtiyar ettim seninçün sevdiğim

Hüsn-i pâkin görmeğe arz u niyaz eyler iken
Hasretinle âh ü zar ettim seninçün sevdiğim

Derd-i mihnetle **FİGANİ** âh ü efganda iken
Ekl-i şürbüm zehr-i mar ettim seninçün sevdiğim

86

Kahvemiz deryâ kenârında binâ olmuş ayân
Teberrüklükte menendi yok cihâna rayegân

Âsuman âsâ kurulmuş mâşaallah bir bina
Sâhibi âlîcenaptır kadr-i âli kahraman

Besmeleyle başladık biz üçyüz beşte yapmağa
Pek güzel âb ü havâsı bir müferrih hoş mekân

Kahvecîsi ehl-i hizmet kahvesi sâfî leziz
Câna sıhhatler verir âb ü havâsı câvidan

Dört başı mâmur mükemmel inşaallah hayr ola
İsteyen teşrif buyursun eyledim târif beyan

Ey **FİGANÎ** Hak Taâlâ şen şetâret eylesin
Sıhhat ile şâd ü hürrem eğlenir tahtında can

87

Haste düştüm kûşe-i handa gelip bir bakmadın
Yoksa benden el mi çektin sen bana ip takmadın

Kahr-i zulmet kapladı etrâfımı hâlim yaman
Zulmetim def'i içün bâis olup şem yakmadın

Ben sana evlad dedim sıdk u sadâkatler ile
Aşk ocâğımı söndürdükte bir kav çakmadın

Teşne-i dil haste-i sû vermedin destin ile
Merhametsiz yavru bizden yana hiç bir bakmadın

Haste oldunsa **FİGANİ** dermanın Hak'tan ara
Pek de nâzik can imişsin sen de yattın kalkmadın

88

Kimse Yarâb ben gibi hâli perîşan olmasın
Hâmmâm Kimsenin berbad ü vîran olmasın

Kahr ile urdu muhalif rûzigâr dil meyvesin
Kimsenin hasret odunda kalbi hicran olmasın

Kan olur kavga olur takdîr-i Hak izhar olur
Kimsenin takdîrine tahrîr-i bühtan olmasın

Çerh-i zâlim şöyle dîvan eylersin cebr-i azim
El'aman devr-i felekte öyle dîvan olmasın

Elfirak hakkın helâl eyle **FİGANÎ** çâkere
Hak yerin bulsun azir rahmette noksan olmasın

89

Bir değil başım güzel bin derde dûçar eyledin
Aklımı yağmalayıp her kârımı zar eyledin

Ölmeyince senden ayrılmam dedin yüz bin kere
Vah yazıklar verdiğin ikrârı inkâr eyledin

Dostunu düşmânını fark et dedim fark etmedin
Yârini ağyar edip ağyârını yâr eyledin

Göz göre ağyar ile ülfet edersen her gece
Şol geniş dünyâyı artık başıma dar eyledin

Dost ile eyler **FİGANÎ** ülfeti merdânece
Çünkü merdim der idin bilmem neden ar eyledin

90

Bî-vefâ zâlim sitemkâr kadr ü kıymet bilmedin
Vah yazıklar şânına bir zerre hürmet bilmedin

Ben seni cânım evinde gizledim îman gibi
Sen sadâkat hânesinde asla rağbet bilmedin

Nerde kaldı ahd-i ikrar konturat şartnâmemiz
Erde ikrar bir olur mertlikte hüccet bilmedin

Sen ne emrettin de ben emrinde kıldım ihtilâf
Eyledim her emrine hâlimce hizmet bilmedin

Âkıbet pişman olursun neyleyim girmez ele
Bâşına kondu ama sen murg-i devlet bilmedin

Geçti sevdâ-yı visâlinden **FİGANÎ** âşıkın
Gittiğin yollar cehâlet andan avdet bilmedin

91

Hüsn-i pâkin âlem-i dünya değer ey nazenin
Çeşm-i mestin şems-i mah nun semâvât-ü zemin

Mihrab-ı ebrûların bir yay misal kavs-i kuzah
Ok atar kirpikler veçhinde halin mülk-i Çin

Ahsen-i takvim gibi gördü iman etmedi
Sun'ı Hakk'ı kıldı inkâr oldu merdud terk-i din

Çeşm-i pâkin şebih-i allem-üs-esma dürür
Zikr-i fikrim ismin evrâdım Muhammed yâ emin

Bâl ü per yaktı **FİGANÎ** şem-i hüsnün nârına
Hep hebâ oldu seninçün ettim ah ü enin

92

Şem'i hüsnün nârına pervâneyim ben sen nesin
Nâr-ı zülfün bendine dîvâneyim ben sen nesin

Câm-ı aşkı evvelâ pîr-i mugandan nûş edip
Dest-i sâkîden kanan mestâneyim ben sen nesin

Bir canım var tâ ezelden vâd edip kıldım feda
Vâdine sâbit kadem merdâneyim ben sen nesin

Hüsnüne meftun olan üftâdegânın sadhezar
Uğruna candan geçen bir dâneyim ben sen nesin

Bî-vefâ beyhûde zannetme **FİGAN** ü âhımı
Bahr-i aşkta şâir-i dürdâneyim ben sen nesin

93

Kahri çok cevri çekilmez dilrubâyı kurt yesin
İşve bilmez ham halad ol bîvefâyı kurt yesin

El şakası dil şakası kalb kırar dost incitir
Deve tepmesi gibi nâz ü edâyı kurt yesin

Doğru ülfet eylemez mecliste sâde merhaba
Âdet olmuş öyle âdî merhâbâyı kurt yesin

Böyle dilberden feragat eyle ey dil ihtiraz
Yâr-ü yârâna vefâsız pür cefâyı kurt yesin

Her gören dilber babâ der **FİGANÎ** kendine
İtibarsız ihtiyar müflis babâyı kurt yesin

94

Hayli demdir veçh-i pâkin görme gönlümden geçer
El göğüste Hak niyâza durma gönlümden geçer

Ben senin bâğından bağban şöyle bil gayretkeşim
Ayda yılda hâsılâtın derme gönlümden geçer

Gözleri çıksın kapansın hor bakan sultânıma
Altıpatlarla yezîdi urma gönlümden geçer

Bir çemender çokça harçlık bir de tam elbisemi
Öyle âdî istemem som sırma gönlümden geçer

Ben senin bâbında yeksan bir **FİGANÎ** âcizim
Âsitânında bu cânım verme gönlümden geçer

95

Ehl-i diller ser verir cânan içün serden geçer
Teşne dil lâ'l-i lebin nûş itse kevserden geçer

Bûy-i zülfün duysalar âşıkların bî-huş olur
Terk ider her bûy-i ol dem misk-i anberden geçer

Kadd-i tûbânı görenler âkıbet mecnun olur
Akl ü fikrin zay ider de çerh-i çenberden geçer

Hüsn-i pâkin seyr idenler terk ider dünyâsını
Mâl ü mülkü hânumânı sim ile zerden geçer

Ey **FİGANÎ** yâre geçmez âh ü feryad eylesem
Tâşa te'sir mûkavi seng-i mermerden geçer

96

Evvelâ insan olan irfânını bilmek hüner
Sâhib-i irfan olan isyânını bilmek hüner

Gerçi isyansız ne mümkün olmamak nev'i beşer
Râh-ı âdab öğrenib erkânını bilmek hüner

Her kişi bilmez tevekkeltü Taâlallah nedir
Er olan nefsindeki düşmânını bilmek hüner

Sofrada elin gözet mecliste dil meşhur kelâm
Sâniyen emsal ile akrânını bilmek hüner

Akl-i kâmildir veliler deliden olmaz veli
Zâhir ü bâtındaki şeytânını bilmek hüner

Bir nasîhattir **FİGANÎ** nefsime ihvânıma
Bîn-i zâhirde dönen devrânı bilmek hüner

97

Evvelim aslım türab encâmc bâşım bağlıdır
Geldim ammâ gitmeğe akşâma bâşım bağlıdır

Evvelin âmentü billâh ile bâd-el mevt imiş
Cümlemiz mutlak düşer ol dâme bâşım bağlıdır

Fazla yok Karun kadar mâlın da olsa neylcyim
Vah yazıklar beş kulaç chrâma bâşım bağlıdır

Vuslet-i cânan günü âyıkların bayrâmıdır
Allah Allah ol ulû bayrâma bâşım bağlıdır

Âlemi halk eylcyen vâhit Hûdâ'nın aşkına
Dehr-i dun içre **FİGANİ** âmc bâşım bağlıdır

98

Şimdi devran ey gönül âkil arâfat devridir
Hazret-i Sultan Hamit devri nezâfet devridir

Kurt ile ağnam müsâvî oldu âlem çok şükür
Ârifan meydâna çıktı çok inâyet devridir

Kıl nazar şer'i nizam kanun kılı kırk yarmada
Hem hakaret hem cinâyet hem itâat devridir

Hazret-i Sultan Hamîd'in bahtı-ı eşref ahteri
Sâyesinde yetmiş üç millet selâmet devridir

Millet-i Osman ganîmetlerle oldu pür ziya
Gör nice âlî hümem ikbâl-i devlet devridir

Sâye-i şâhânede destur mükerrem âleme
Sâlimen millet yerinde istikamet devridir

Akl-ı evvel sadık-ı devlet ü millet vükelâ
Devlet-i ömr ile sağ olsun dirâyet devridir

Ey **FİGANÎ** nam oğlu nam sıfat bir padişah
Himmet-ul Allah-ı ekberdir adalet devridir

99

Kadr-i uşşâkı bilen her nesneden bâlâ bilir
Kıymet-i âlâyı ancak bilse de âlâ bilir

Kendi kadrin bilmeyen bilmez chibbâ kadrini
Aklı nâkıstır anın âlâyı bilmez lâ bilir

Hakk'ı nâ-hakkı bilen bâb-ı rızâya serekser
Tâbi-i râh-ı tarîkat lâ değil illâ bilir

Her hünerkâr hüner izhar eder âlem bu ya
Ârifan esrâr-ı kenzi kâtiban imlâ bilir

Bahr-i kimyâ olduğun ilmin ne bilsin câhilan
Bahr-i ilme soyunup gavvas olan mollâ bilir

Bâkidir bâb-ı hüküm icrâ-yı Hak izhar olur
Kıymet-i Şer'î kadîmi meclis-i vâlâ bilir

Âkil ol mücrim **FİGANÎ** kendi özün fehm edip
Hele Rabb-ül Âlemindir her kulun Mevlâ bilir

100

Bir kişi olsa rızâ bâbında pek âla olur
Âçılır bâb-ı selâmet kıymetli bâbâ olur

Hazret-i Rezzâk'a iman eyleyen çekmez esef
Bağlanan bâb-ı rızâya mustakim ihyâ olur

Ol nedir kimyâ-yı ekberden garaz âşıklara
Kande kimyâ arasan görmez göze ihfâ olur

Bâki mi sandan **FİGANÎ** sen bu dünyâ mâlını
Âkıbet vardır ölüm bir dem o da rüyâ olur

101

Hoş mülâyim gel güler yüz tatlı dil âlâ olur
Câna himmetler bağışlar ekber-i kimyâ olur

Şehd-i şîrin sohbetiyle lîsanı pâk olan
Karışır her milletin dâğında bal meyvâ olur

Câhilin bezminde bal helvâsı yenmez zehr-i mar
Âlimin nutkı hakikat şeker ü helvâ olur

Pek büyük makbul hünerdir ilm-i tahsil-i rıza
Yahşi söz sabr ü kanâat kimde var ihyâ olur

Her kaçan azm eylesem men kûy-i yârin hâkine
Dost cemâli secdegâhım cennet-ül me'vâ olur

Ey **FİGANÎ** al ele al Hakk'a ikrârın güven
Râh-ı Hak'ta yehsüvân merd-i müstesnâ olur

102

Hâkim-i dânâ-yı ekrem derdime derman buyur
Hicr-i gamlarla kapanmış kalbimi handan buyur

Sen şerîat kasrının âdil mübâriz merdisin
Her cihet bâb-ı vefâsın âdet-i erkân buyur

Hazret-i Allah-ı ekber destigir olsun sana
Akl-ı evvel ilm-i fâzıl hayrını her an buyur

Mesned-i vâlâ muvaffak eylesin Mevlâ seni
Hakkıma hürmet riâyetler menem şâyan buyur

Şân-ı vâlâ-yı kerimin muhtasar nazm eyledim
Nûr-ı kalb-i şerîfinden güzeli ferman buyur

DERTLİ üstâdım **FİGANÎ** mahlasım bîçâreyim
Merhamet lutf-i inâyet bendene ihsan buyur

103

Ümmet-i âli Resûl-i Mustafâ'yız çok şükür
Dînimiz erkân-ı mümin müntehâyız çok şükür

Nûr-ı Hak'ta tâ ezel bezminde ikrar eyledik
Dîn-i İslâm makarr-i mutlakayız çok şükür

Fâtıma Hayrünnisâ ümm-i cihan Zehrâ-yı Hak
Çâkeri-i Şah Hasan bedr-ür ricayız çok şükür

Evvelâ Allah Muhammet yâ Alî evrâdımız
Kemter-i şâh-ı vilâyet Murtazâ'yız çok şükür

Dönmeyiz ikrârımızdan dînimiz îmânımız
Tâlib-i mutlak Hüseyn-i Kerbelâyız çok şükür

Ümmetiz sancâğ-ı fahr-i kâinat tahtındayız
Rûz-i mahşerde **FİGANİ** makezayız çok şükür (?)

104

Gönlüme geldikçe yârim gözlerimden nem gelür
Hüsn-i pâkin gördüğüm an gâh sürur gâh gam gelür

Yârcler açtın ciğer bâğında sendendir ilâç
İltifâtından inâyet yârcme merhem gelür

İyş ü işret saz muhabbet meclis olmak yâr ile
Sâki-i gül-çehre destinden hedîye dem gelür

Doldurup verdikçe cânım bâdeler bin naz ile
Mezelik kimyâ-yı ekber ağzıma gülfem gelür

Ayn-ı ibretle nazar kılsam cemâl-î pâkine
Zikrimiz Allâh-ı ekber karşıma Elham gelür

Ey **FİGANÎ** er dilinden kem kelam çıkmaz imiş
Bâzı nâdânın dilinden kem gelür hem sem gelür

105

Kalmamış âlemde kadr-i haysiyet ülfet medet
Şimdiki âdemde uymaz sûrete sîret medet

Şimdi âlem fitne devri sîm ü zer eyyâmıdır
Fitne-i âhir zamanda böyle bir hikmet medet

Bilmedik biz şükrümüz bây ü gedâ bir haldeyiz
Tövbe istiğfar gerektir bizlere elbet medet

Pâdişâh-ı âlemi biz abdestle yad etmedik
Affeder isyânımız çok hazret-i şevket medet

Kıl teşekkür çekme gamâciz **FİGANÎ** âkil ol
Hak desûlü Kibriyâdan merhamet şefkat medet

106

Lâubâli meşrebim aşkım yorulmaz bir vakit
Tâ ezel baştan bulanmıştır durulmaz bir vakit

Kendi isyânın düşün bakma elin isyânına
Beşeriyyet neslinc noksan sorulmaz bir vakit

Hakk'a cânım eylesem teslim emanet kendinin
Gelmeyince emr-i Hak aslâ verilmez bir vakit

Hak tarîyk-i mustakim el-hakka ikrar eyleyen
Hakk'ı bulmuş gayrı nâ-hakka erilmez bir vakit

Râzı ol sen hakkına âciz **FİGANÎ** âkil ol
Elmukadder hâline erler danılmaz bir vakit

DEĞİŞİK BİÇİMLİ ŞİİRLER

KASTAMONU VALİSİ'NE YAZILMIŞ ŞİKÂYET DİLEKÇESİ

107

Vilâyet Şahısın geldim kapından gitmezem vallah!
Cemili ömrü devletle müşerref eylesin Allah.
Senin feyzin yüzünden hakkıma halk olsun âgâh,
Nazar kıl arzuhalimde hilafım yok kasem billâh;
Benim davamı fasleyle nizamen hasbeten lillâh,
Bihakkın surei İnna fetahnâ bâc Bismillâh..

Mecâlisi Bolu dâvama bakmadı, bakılmaz hâlâ,
Kocattı on iki mahtır sürüngürdü beni âlâ..
Rızayı hak için muhbirlerim hâzır iken bu gün,
Huzuru devletinde eylerim feryad ü vaveylâ.
Benim davamı fasleyle nizamen hasbeten lillâh,
Bihakkın surei İnna fetahnâ bâc Bismillâh..

Benim hasmım İdare Meclisi âzası bir âdem,
Mukavvî, iltimas zahir, bilâ havf, Müftüden akdem..
Cinayet meclisi oldu mesavide ana mahrem,
Garib u bikesim kaldım mükedder hâl ile ebsem..
Benim davamı fasleyle nizamen hasbeten lillâh,
Bihakkın surei İnna fetahnâ bâc Bismillâh..

Aziz başın için dâvam mülevves oldu tathir et,
Gerek hasmım, gerek muhbirlerin celbinde tahrir et!
Diğer bâba düşünme kıl kerem bâbında tedbir et...
Adâlet hâteminle arzuhalim şerh ü temhir et..
Benim davamı fasleyle nizamen hasbeten lillâh,
Bihakkın surei İnna fetahnâ bâc Bismillâh..

Ebâ an ced tâhir olan hiyanetle hitap etmez,
Ne denlû ağniya olsa tefahürle cevap etmez;
Yıkıp bir kimsenin cismin harap ender harap etmez,
Ricâli Sadık-ı devlet olanlar irtikâp etmez..
Benim davamı faslcyle nizamen hasbeten lillâh,
Bihakkın surei İnna fetahnâ bâc Bismillâh..

Size bizden dua, sizden atâ lütfu inayettir.
Selâmet isterim derdim hikâyettir, şikâyettir;
Ne emreyler isen emrin göz üstünde, adâlettir.
FİGANİ âciz ednayım, işim emre itaattir..
Benim davamı faslcyle nizamen hasbeten lillâh,
Bihakkın surei İnna fetahnâ bâc Bismillâh..

Ölçüsü:

"Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün"

MUHARREM AĞIDI

108

Bugün mah-ı Muharrem nazeninler hep nihan ağlar
Melâik ..... zemin ü asuman ağlar *
Bu zulme ah ü feryad eyleyüp kevn ü mekân ağlar
Feleklerde şemis hem mah cemi iftirak ağlar

Yedi iklim yedi derya yedi ab-ı revan ağlar
Yedi dağ evliya hem enbiya hem peygamber ağlar

Ne ettiyse o Mervan-ı hain bi Yezid etti
Hıyanet İbn-i Mülcem Şah-ı Merdanı şehit etti
Ana tabi olanlar cehl ile zulm-i şedid etti
Mekânın dar-ı berzah kendisin Hak'tan baid etti

Yedi iklim yedi derya yedi ab-ı revan ağlar
Yedi dağ evliya hem enbiya hem peygamber ağlar

Kuruldu Şam'da şurası Hüseyn'in katline dikkat
Emir-ül müminin neslini kesmekliğe niyyet
Arz-ı buğuz hiyanetle Hüseyn'i ettiler davet
Cesaretle imamın canına kast eyledik nikbet

Yedi iklim yedi derya yedi ab-ı revan ağlar
Yedi dağ evliya hem enbiya hem peygamber ağlar

İmam Hakk'a kavuşturduk geri gör neyledi mel'un
Fırat'ın yolların kesti susuz evlad-ı pâk malızun
Cenab-ı Hazret-i Şahı Hasan pür zehrile medfun
Bu hicr-i gam ile ağlar cihanın gözleri pür hun

Yedi iklim yedi derya yedi ab-ı revan ağlar
Yedi dağ evliya hem enbiya hem peygamber ağlar

* Noktalı yerler okunamamıştır.

Husumet var imiş Yezid'in canına lânet
Şemir'in nesline ensabına ihvanına lânet
Yezid'in Şam'daki ol kurduğu divanına lânet
FİGANİ anların tahrir olan fermanına lânet

Yedi iklim yedi derya yedi ab-ı revan ağlar
Yedi dağ evliya hem enbiya hem peygamber ağlar

Ölçüsü :
"Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün"

MERSİYE-İ HÜSEYİN-İ ŞEHİD-İ KERBELÂ

109

Yevm-i mâtemdir Muharrem mümînin zindânıdır
Emr ü Hak'la bâş ü can vermek Hüseyn'in şânıdır
Nâzenin dergâhı mahzun Kerbelâ meydânıdır
Kerbelâ toprâğı gevherdir şehitler kanıdır
Yanmayan bû zulmete vallâhi din düşmânıdır
Bî-nihâyet lânet olsun aslına Mervânidir

Ettiler dâvet Hüseyn'i Kûfe'ye kavm-i Yezit
Tuttular dostluk yüzünden kıldılar zulm-i şedit
Kaldılar esfelde bâkî oldular Hak'tan bait
Bunca evlâd-ı Resûlü ettiler sûsuz şehit
Yanmayan bû zulmete vallâhi din düşmânıdır
Bî-nihâyet lânet olsun aslına Mervânidir

Şemr-i zelçûşin Yezid kelp sûretinde gezmede
Kudret-ullah kâtiban hakkında lânet yazmada
Âşıkan nikbetlere ebyat ü eş'ar yazmada
Hârici münkir pelîdin nesli hâlâ azmada
Yanmayan bû zulmete vallâhi din düşmânıdır
Bî-nihâyet lânet olsun aslına Mervânidir

Hâtır-ı Peygamber'e bir etmedin zerre edib
Kestin ırmâğın yolun su vermedin ey bî-nasib
Bâğ-ı ismet güllerin kıldın hasâretle garib
Rûz-i mahşerde o zatlar Hakk'a makbul-i necib
Yanmayan bû zulmete vallâhi din düşmânıdır
Bî-nihâyet lânet olsun aslına Mervânidir

Ey Yezîd-i bîhayâ sen gör ne icat eyledin
Onsekiz bin âlemin gönlünde ifsat eyledin
Bâis oldun âlem-i dünyâyı berbat eyledin
Ey **FİGANİ** çok şükürler ah ü feryat eyledin
Yanmayan bû zulmete vallâhi din düşmânıdır
Bî-nihâyet lânet olsun aslına Mervânidir

Ölçüsü :
"Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün"

BED'DUA

110

Giriftar olasın benden beter efkâra inşallah
Felek hışma gelüp ursun seni şamara inşallah
Bana ittiklerin zulmu yazam Hünkâra inşallah
Tutam elimle yakandan varup mahşere inşallah
Bana ittikleri tahrir idem Settare inşallah

Hezar rencideler ittin nice sana diyen Yarab
Cefayı nazı cevr eylerdi herdem diyem Yarab
Cihanda koymadı incinmedik adam diyem Yarab
Tutam elimle yakandan varup mahşere inşallah
Bana ittiklerin tahrir idem Settare inşallah

Soram dâva'yı ukbada nitekim tâ yorulunca
Diyem ahvalimi bir bir sevab isyan sorulunca
İdem şekva ki Mevlâya Uludivan kurulunca
Tutam elimle yakandan varup mahşere inşallah
Bana ittiklerin tahrir idem Settare inşallah

Yıkup dil kasrını kâfir nice zâr itmedin dirsin
Beni ağlatmadan bir günümi şâd itmedin dirsin
Nice yüzbin cefalar eyledin az itmedin dirsin
Tutam elimle yakandan varup mahşere inşallah
Bana ittiklerin tahrir idem Settare inşallah

Ko zalim idegör derdimend giryanc dünyada
FİGANÎ zâr ile halim diyem dizar'ı Mevlâda
Geçersen destime bir kez yarın varınca ukbada
Tutam elimle yakandan varup mahşere inşallah
Bana ittiklerin tahrir idem Settare inşallah

Ölçüsü :
"Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün"

ŞARKI

111

Yürü var şimden gerû hercâyi ben sevmem seni
Ağlatırsın bülbül-i şeydayı ben sevmem seni
N'oldu hüsnünde benim ah ü figan eylediğim
Sevmezem eller ile kavgayı ben sevmem seni

Hıfz-ı düşmandan seni mecliste râhat eyledim
Sen ne dedin ise ben cânımla itâat eyledim
Sen demişsin ben **FİGANİ**'den ferâgat eyledim
Ben de kestim hâsılı dâvâyı ben sevmem seni

Ölçüsü :
"Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün"

FİGANÎ'NİN ÇIRAĞI
ÂŞIK CUDÎ'DEN
ÜÇ DEYİŞ

1

Sevad-ı cürmümle yoktur nihayet ya Resul-ullah
Medet ey perdev-i endaz şefaat ya Resul-ullah

Kıyamette n'olur halim bu çirkâb-ı kabahatle
Eğer olmaz ise senden inayet ya Resul-ullah

Yarattı nur-ı zatından harim-i vahdete aldı
İdüp gonca-ı gülzar-ı vahdet ya Resul-ullah

Ne haddi var senin vasfında aciz CUDÎ'nin şahım
Bütün aciz iken erbab-ı hikmet ya Resul-ullah

Ölçüsü :
"Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün"

2

Bugün yahu nasıl gündür cihanı kapladı zulmet
Dü çeşmim başladı kan dökmeğe âyâ nedir hikmet
Derunumda yanar durmaz heman bir ateş-i fırkat
Ne fırkat ateş-i hasret ne hasret suziş-i hurkat
Gönül şehrin harap etti âsan hasret yaman hasret
Muharrem mi bugün yoksa verir bu canıma sıklet

Vücudum kapladı sertakadim derd-i elem yahu
Gönülde dağlar açıldı nedendir bilmezem yahu
Bugün bir katre su içsem gelir zehr-i sem yahu
Hüseyn'in Kerbelâ'da düştüğü dem mi bu dem yahu
Gönül şehrin harap etti âsan hasret yaman hasret
Muharrem mi bugün yoksa verir bu canıma sıklet

Be hey mel'un be hey zalim be hey fasık be hey facir
Huda'dan korkmadan nice Hüseyn'e kıydın ey kâfir
Hüseyn'e hub olan itsün Yezid'e lânet vafir
Huda'nın emri böyle imiş buna ol CUDÎ yâ sabir
Gönül şehrin harap etti âsan hasret yaman hasret
Muharrem mi bugün yoksa verir bu canıma sıklet

Ölçüsü :
"Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün"

3

Gel meclise lutf eyle a şahbazım efendim
Zevk eyleyelim el nemize lâzım efendim
Maşuk ile zevk eylemesi aşıka şandır
Zevk eyleyelim el nemize lâzım efendim

Çoktan beridir âşık-ı hayranınım ey şûh
Ruhsarının hem bülbül-i efganınım ey şûh
Hicran ateşiyle dil-i püryanınım ey şûh
Zevk eyleyelim el nemize lâzım efendim

CUDÎ kerem-i lutfunu ihsanını gözler
Derd-i dilime merhem-i Lokman'ını gözler
Uşşaka seza vasfına ilânını gözler
Zevk eyleyelim el nemize lâzım efendim

Ölçüsü :
"Mef'ûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün"

KAYNAKLAR

A - Figanî'den Söz Eden Kitaplar ve Ansiklopediler:

1- **Ataman,** Sadi Yavcr: Anadolu Halk Sazları-Yerli Musikiciler ve Halk Müzik Karakterleri. İstanbul 1938, Burhaneddin Matbaası, 72 s.
Not: Figanî'den 32-42 S.larda söz ediliyor

2- **Aşık** Dertli-Hayatı, Divanı. Cam'i ve Musahhihi: Çankırılı Ahmet Tal'at. Bolu 1928, Vilâyet Matbaası, 165+4 s.
Not: Âşık Figanî'den 162-165. S.larda söz ediliyor. [Eski yazı]

3- **Âşık** Tokatlı Nuri. Topl.: Çankırı Ahmet Tal'at. Çankırı 1933. Çankırı Matbaası, 318+16 s.
"Çankırı Tarih ve Halkıyatı Notlarından: 3"
Not: Figanî'den 10. ve 68. S.larda söz ediliyor.

4- **Bolu** Vilayet Salnâmesi. 1921-1922.
Not: Figani 591.-955. S. [Eski yazı]

5- **Dilçin,** Dehri: Edebiyatımızda Atasözleri. 1. kitap. İstanbul 1945. Klişecilik ve Matbaacılık T.A.Ş. 222 s.
"T.D.K. II. 26"
Not: Figanî hayatı ve şiiri 88.-92. S.

6- **Gözler,** H. Fethi; Edebiyatımızdaki Dinî, Tasavvufî ve Hikmetli Manzum Sözlerden Bir Demet. Ankara 1989, Semih Ofset Matbaası, 180 s.
"Kültür Bakanlığı Yayınları: 1070
Kaynak Eserler Dizisi: 35"
Not: Figanî ile ilgili bilgiler 45. S.'da yer alıyor.

7- **İvgin,** Hayrettin: Dertli'nin Çırağı Âşık Figanî'nin Yeni Bulunan Şiirleri. Bolu İli Halk Edebiyatı Sempozyumu

(2-4 Mayıs 1986 Bolu). Bolu 1987. Kemal Matbaası. 110 s.
"Bolu Kalkınma ve Tanıtma Vakfı Yayınları: 1"
Not: Figani 60.-65. S.

8- **İvgin,** Hayrettin: Dertli'nin Çırağı Âşık Figanî'nin Yeni Bulunan Şiirleri. Halk Kültürü 1985/3-4. İstanbul 1986. Gümüş Basımevi. 208 s.
"Halk Kültürü Yayınları: 11"
"Süreıkli Kitaplar Dizisi: 7"
Not: Figani 117-126. S.

9- **İvgin,** Hayrettin: Gerede'li Âşık Figanî Bibliyografyası. Türk Folkloru Araştırmaları 1989. Ankara 1989. Ankara Üniversitesi Basımevi. 250 s.
"Kültür Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Başkanlığı Yayım: 115"
Not: Figanî'nin kısa hayatı, üç şiiri ve 21 künyelik bir bibliyografya 163-169. S.'larda bulunuyor.

10- **Karaalioğlu,** Seyit Kemal: Resimli Motifli Türk Edebiyatı Tarihi 1 (Başlangıçtan Tanzimata). Genişletilmiş II. Basım. İstanbul 1980. 798 S.
"İnkılâp ve Aka Kitapevi Koll. Şti."
Not: Figanî 564. S.

11- **Kutlu,** Şemsettin: Şair Dertli. Cilt II. İstanbul 1979. Kervan Kitapçılık Basım Sanayi ve Tic. A.Ş. 3285 (1. Ciltle birlikte)
"Tercüman 1001 Temel Eser: 134"
Not: 283. S.'da Şair Dertli'nin Figanî'ye seslenen bir şiiri yer alıyor. Ayrıca 325.-327. S.'lar arasında Figanî'nin 2 koşma, 1 semaî ve 1 kalenderisi bulunuyor.

12- **Nasrattmoğlu,** İrfan Ünver: Sofya'da Bulunan Bir Cönkte Yer Alan Şair Dertli ve Bolu'lu Diğer Üç Ozan. Bolu İli Halk Edebiyatı Sempozyumu (2-4 Mayıs 1986 Bolu). Bolu 1987. Kemal Matbaası. 110 s.
"Bolu Kalkınma ve Tanıtma Vakfı Yayınları: 1"
Not: Figanî 55.-56. s.

13- **Türk** Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi. Devirler/İsimleri/Eserler/Terimler. 3. C. İstanbul 1979.

Dergah Yayınları. 452+28 S.
Not: Figanî 224 S.

14- [**Onay** = Omay], Çankırılı Ahmet Tal'at: Halk Şiirinin Şekil ve Nev'î. İstanbul 1928. 168 S.
Not: Figanî'nin 147. S.'da şiirlerinden örnek bulunuyor. [Eski yazı]

15- **Yurt** Ansiklopedisi/Türkiye, İl il: Dünü, Bugünü, Yarını. 2. C. İstanbul 1982. 735-1512 S.
Not: Figanî'nin Hayatı ve 2 şiiri 1512 S.

B - Figanî'den Söz Eden Süreli Yayınlar:

16- **Ataman,** Sadi Yaver; Anadolu Halk Sazları ve Yerli Musikiciler-25-
Bartın, 470 (7 Teşrinisani 1934), 3 . S.
Not: Figanî'den de söz edilmektedir.

17- **Ataman,** Sadi Yaver; Saz Şairlerinden Örnekler.
I. Bartın, 542 (7 Mayıs 1936), 3. S.
II. Bartın, 543 (14 Mayıs 1936), 3. S.
Not: Yazının I. Bölümünde Figanî hakkında bilgi ve bir şiir bulunuyor.II. Bölümde 3 şiir yer alıyor.

18- **Ataman,** Sadi Yaver; Halk Musikisi ve Halk Edebiyatının Halk Dilindeki Gösterişleri -5-
Bartın, 579 (28 Kânunusani 1937), 2., 4. S.
Not: Geredeli Figanî'nin "3 Kızlar Destanı" verilmektedir.

19- **Ataman,** Sadi Yaver; Ilgazlı Âşık Nailî.
Türk Folk. Araş. 14 (157), 8.1962, 2813-2814. S.
Not: Âşık Figanî ile ilgili bilgiler mevcut.

20- **Işıtman,** Mahmut: Deyiş ve Deyişat.
Türk Folk. Araş. 29 (346), 5. 1978, 8334. s.
Not: Yazının içinde Figanî'nin bir deyişi yayımlanmaktadır.

21- **İvgin,** Hayrettin; Geredeli Âşık Figanî Size Dergisi, 10 (183), Ocak 1989, 10 S.

22- [**Tecer**], Ahmet Kutsi: Dertli-Figani.
Halk Bil. Hab., 3 (1), 1. 1930, 3.-7. s.

23- **Ülkütaşır,** M[chmet] Şakir: Halk Edebiyatı.
Yeni Türk, 4 (37), İkinci Kânun 1936, 38.-48. s.
Not: Yazının içindeki LIII., LIV şiiryer Âşık Figanî'ye aittir.

24- **[Ülkütaşır],** M. Şakir; Halk Edebiyatı Örnekleri. Birinci Bölüm Koşma ve Destanlar Koşmalar -9-
Bartın, 464 (26 Eylül 1934), 2. s.
Not: Figanî'den iki koşma bulunuyor.

25- **Varlık,** Şâdi: Gerede'li Âşık Figanî'nin Manzum Şikayet Dilekçesi.
Abant, 2 (12), Kasım-Aralık 1956, 6.-7. S.

Kısaltmalar

C.	: Cilt
Halk Bil. Hab.	: Halk Bilgisi Haberleri Dergisi
Koll. Şti.	: Kollektif Şirketi
T.A.Ş.	: Türk Anonim Şirketi
Topl.	: Toplayan
Türk Folk. Araş.	: Türk Folklor Araştırmaları Dergisi
T.D.K.	: Türk Dil Kurumu
S.	: Sayfa

ŞİİRLERİN DİZİNİ

(Şiirlerde ikinci mısraın son harfine göre sıralanmıştır)

HECE ÖLÇÜSÜ İLE YAZILMIŞ ŞİİRLER:

1 Dünyada ukbada ticaret eyle
2 İşitip her sözü aldırmamalı
3 Tâ tenimden canc geçti
4 İkbalin kevkebi utmadı gitti
5 Beni taştan taşa çaldın ey felek
6 Biri esmer biri beyaz biri al
7 Senin ettiklerin nazdır efendim
8 Kâş eğip luşm ile baktı sevdiğim
9 Huzurunda iki yüzüm yerde ben
10 İtiban rezaleti ne bilsin
11 Pâyesin izzette yektâ yazarlar
12 Ne kara yazılı garip başım var
13 Elbet ağlamanın gülmesi vardır
14 Her gönülde gûna gûna hal olur
15 Ruhuma verdiğin himmete şükür
16 Lisanından hata sâdır olur mu
17 Giyersin eğninc çul yavaş yavaş
18 Aakil doğru sözü arar demişler

ARUZ ÖLÇÜSÜ İLE YAZILMIŞ ŞİİRLER:

"Mef'ûlü Mefâilü Mefâilü Feûlün" Ölçüsü ile Yazılmış Şiirler

19 Divane kılup hicr ile sahraya bırakma
20 Kail ola bil Hak'tan gelecek türlü kazaya
21 Nasibini al bâb-ı tevekkülde mukim ol
22 Ruy-i diline nazına aldandım inandım

23 Ahu bakışı gözleri mestanına yandım
24 Kendin gibi bir serseri efsane mi sandın
25 Beyhude yakıp bir kuru sevdada bıraktın
26 Zincir-i gamın lâlelerin boynuma taktın
27 Her yerde fikir eyle de reftarını fark et
28 Her tarzı güzel meşrebi merdane yaratmış

"Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün" Ölçüsü ile Yazılmış Şiirler

29 Bilürsün kim yolundur ol âhir der-i ukba
30 Birkaç mahbûb-ı zîbâlar muhabbet dilrûbâlarla
31 Bu meydan âli meydandır gelen gelsün bu meydana
32 Gönül verdim güzel hüsnündeki mir'ât-ı muallâya
33 Bîhamdüllâh eriştim menzil-i yâre kedersizce
34 Sana ol emr-i tenbih sözüm bil olduğun yerde
35 Hârim-i vahdetin bin Mustafâ'sı yâ Resûlullah
36 Kulûb-i enverin arş üstüvadır yâ Resûlullah
37 Gerek dünyâda ukbâda şefaat yâ Resûlullah
38 Hayırsız pür cefa Leyla'ya Mecnun olduğun var mı.
39 Ana iman eden kimse sayar mı yevm-i ferdayı
40 Derunumda olan ateş alevlenmiş tüter dertli
41 Açılmış gül yüzünde her çiçekten güllerin terzi
42 Başımdan aklımı aldı perişan etti sarhoşluk
43 Fesâhat nutk-ı pâk eyle heman hâzır cevap ol gel
44 Olursan râhına sâdık bulursun derdine merhem
45 Cemian padişahlar padişahı Şâh-ı Hünkârım
46 Hayat-ı ayn-ı kalbimdir cemâlin görme maksûdum
47 Sadakat umduğum hemdemlerinden çok yalan gördüm
48 Diyâr-ı gurbet illerde geçen ömrüm
49 Cihanı bir pula almaz soyunmuş küll-i vanndan
50 Tekebbürlük edersin kimseyi asla beğenmezsin
51 Alevlendi derununda tutuştu canda yangın var
52 Mülûkâne edâ etvar olan nevreste naz dilber
53 Gülün dalın mekân tutmuş öter bîçare bülbüller
54 Züğürt isen elin boştur be şaşkın git geri derler
55 Yakışmaz ağzına bakmaz da bıldırcın kebab ister
56 Kemâlin bir zevâlin kim bilir ol akl-ı kâmildir

57 Anın mahbûbu tahkîki alî-yül Murtazâ birdir
58 Serencamım gözüm yaşıyle tahkik eyledim tahrir
59 Lâtifane muhabbetler tekellümler saadettir
60 Kimi gelmiş kimi gitmiş muhayyer âşiyan tutmuş

"Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün" Ölçüsü ile Yazılmış Şiirler

61 Vacib oldu Âdem'e secde kılınmak ibtida
62 Merhametsiz bir kulak tut âhıma feryâdıma
63 Hoş nazarla hüsn-i tedbir etmedi dermânıma
64 Eyledi tahrîr-i esâmim defter-i dîvânıma
65 El göğüste baş eğip durdum anın dîvânına
66 Nâre düşsün hasret olsun ben gibi mevlûduna
67 Dalgalandı aşk-ı deryâ-yı derûnum sorma hiç
68 Devlet-i ikbal olur fazl-ı kemâlinle said
69 Tut ki pendim gafil olma kâmiyab ol kahveci
70 Tâkatim tak eyleyip hicrinle viran eyledi
71 Şimdi artık mülk-i dilde hâkim-i sultan yeni
72 Ahsen-i takvim ile ekrem yaratmış bizleri
73 Ahmedî Mahmut Muhammet Hak nebîler serveri
74 Söyle sanmıştı ciğer bağında hasret pençesi
75 Çümle eşyâ boş değildir vardır birer hâceti
76 Al-i renklerle yüzünde nakşeden seyrâne bak
77 Rüstem âne kaş eğip söyler iken dilbâze bak
78 Kıl nazar çıkmaz sokağa bir dahi basma ayak
79 Vah yazıklar şânınâ mücrimi kıldın mübtezel
80 Ettiğin cevr ü cefâya râzı olmaz lemyezel
81 Yetmiş üç millet içinde şemis âsâ tâhir ol
82 İki destim yâr huzûr-ı devletinde bağladım
83 Can yakar bir âteş-i sûzan imişsin bilmedim
84 Her usûle âşinâ sâhip rical ol sevdiğim
85 Nas içinde terk-i âr ettim seninçün sevdiğim
86 Teberrüklükte menendi yok cihâna râyegân
87 Yoksa benden el mi çektin sen bana ip takmadın
88 Hânımânı kimsenin berbâd ü viran olmasın
89 Aklımı yağmalayıp her kârımı zar eyledin
90 Vah yazıklar şânına bir zerre hürmet bilmedin

91 Çeşm-i mestin şems-i mah nur-ı semâvât-ü zemin
92 Nâr-ı zülfün bendine dîvâneyim ben sen nesin
93 İşve bilmez ham halad ol bîvefâyı kurt yesin
94 El göğüste Hak niyâza durma gönlümden geçer
95 Teşne dil lâ'l-i lebin nûş itse kevserden geçer
96 Sahib-i irfan olan isyânını bilmek hüner
97 Geldim ammâ gitmeğe akşâma bâşım bağlıdır
98 Hazret-i Sultan Hamit devri nezâfet devridir
99 Kıymet-i âlâyı ancak bilse de âlâ bilir
100 Açılır bâb-ı selâmet kıymeti bâbâ olur
101 Cânâ himmetler bağışlar ekber-i kimyâ olur
102 Hicr-i gamlarla kapanmış kalbimi handan buyur
103 Dînimiz ervâh-ı mümin müntehâyız çok şükür
104 Hüsn-i pâkin gördüğüm an gâh sürur gâh gam gelür
105 Şimdiki âdemde uymaz sûrete sîret medet
106 Tâ ezel baştan bulanmıştır durulmaz bir vakit

DEĞİŞİK BİÇİMLİ ŞİİRLER:

107 Cemili ömrü devletle müşerref eylesin Allah
108 Melâik ..... zemin ü asuman ağlar
109 Emr ü Hak'la bâş ü can vermek Hüseyn'in şânıdır
110 Felek hışma gelüp ursun seni şamara inşallah
111 Ağlatırsın bülbül-i şeydayı ben sevmem seni

ÂŞIK CUDÎ'NİN DEYİŞLERİ:

1 Medet ey pertev-i endaz şefaat ya Resul-ullah
2 Dü çeşmim başladı kan dökmeğe âyâ nedir hikmet
3 Zevk eyleyelim el nemize lâzım efendim

94. 06. Y. 0001 - 1615

№ 2325

GEREDE'Lİ AŞIK FİGANÎ

ISBN 975 - 17 - 1203 - 3

FİYATI : 25.000 TL.